

Opas kuolinviestin viemisestä

Richard Helasmäki & Mikke Järvinen

05/2021

TIIVISTELMÄ

Richard Helasmäki & Mikke Järvinen: Opas kuolinviestin viemisestä

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen + produkti

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jari Hyyti

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on ollut luoda mahdollisimman kattava ja käytännöllinen opas kuolinviestin viemiseen. Opinnäytetyön produkti on suunnattu pääsääntöisesti poliiseille, jotka työtehtävissään voivat joutua viemään kuolinviestin läheisensä menettäneelle. Opinnäytetyön produkti voi soveltua myös poliisiopiskelijoiden koulutusmateriaaliksi.

Oppaan tarkoituksena on auttaa poliiseja viemään kuolinviesti vainajan lähiomaiselle. Pyrkimys on siinä, että poliisit saisivat oppaan avulla varmuutta kuolinviestin viemiseen, jolloin saataisiin minimoitua mahdolliset virheet. Opas pyrkii olemaan selkeä ja yksinkertainen, jolloin sitä on helppo käyttää eikä käyttökynnys olisi liian suuri.

Työn produktina on valmistunut PDF-tiedostomuodossa oleva opas kuolinviestin viemisestä, jossa ohjeistetaan yksiselitteisesti vaihe vaiheelta, mitä kuolinviestiä viedessä tulisi muistaa. Opas on tämän työn liitteenä. (Liite 3)

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käydään läpi kuolinviestin viemiseen liittyvien asioiden lisäksi myös surutyötä sekä erilaisia tukimahdollisuuksia läheisensä menettäneille. Työssä on haastateltu pappia, psykologia ja kahta poliisia. Heidän asiantuntemuksensa on liitettynä opinnäytetyön teoriaosuuteen. Opinnäytetyö on analysoitu SWOT-analyysin avulla.

Sivumäärä: 30 + 5 liitesivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Toukokuu 2021

Avainsanat: Kuolinviestin vieminen, kuolinviesti, omaisen kohtaaminen, tukimahdollisuudet, surutyö.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	3
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	4
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	4
2.2 Aiheen rajaus	4
2.3 Haasteet	5
2.4 Toiminnallinen opinnäytetyö	5
2.5 Laadullinen tutkimusmenetelmä	6
3 SWOT-ANALYYSI	7
3.1 SWOT-analyysin teoria	7
3.2 SWOT-analyysikaavio	8
3.3 SWOT-analyysin johtopäätökset	8
4 HAASTATTELUN TOTEUTUS	9
4.1 Haastateltavien valinta	9
4.2 Haastatteluun valmistautuminen	10
4.3 Haastattelun kulku	10
4.4 Haastattelusta saadun tiedon käsittely	11
5 KUOLINVIESTIN VIEMINEN	11
5.1 Valmistautuminen ennen kuolinviestin viemistä	12
5.2 "Kohteessa"- Kuolinviesti vainajan omaiselle	15
5.3 Huomioitavia asioita kuolinviestiä viedessä	21
6 SURUTYÖ	22
6.1 Ensimmäinen vaihe	22
6.2 Toinen vaihe	22
6.3 Kolmas vaihe	23
7 TUKIMAHDOLLISUUDET (Poliisin tarjoamat tukimahdollisuudet)	24
7.1 Vertaistukiryhmät	24
7.2 Kriisityöntekijät	25
7.3 Seurakunta	25
8 OPPAAN TOTEUTUS	25

8.1 Oppaan suunnittelu	25
8.2 Oppaan kokoaminen	26
9 POHDINTA	27
9.1 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi.....	27
9.2 Kuolinviestin oppaan jakelumuodot ja jakelun toteutus.....	27
9.3 Opinnäytetyön prosessi.....	28
9.4 Opinnäytetyön itsearviointi	29
LÄHTEET	31
LIITE 1	33
LIITE 2.....	35
LIITE 3.....	36

1 JOHDANTO

Kuolinviestin vieminen on yksi poliisin tehtävistä. Tehtävänä se on monen poliisin mielestä raskain ja epämiellyttävin. Valvonta- ja hälytyssektorilla tai rikostorjunnassa työskentelevälle poliisille voi eteen tulla tehtäväksi kuolinviestin vieminen. Tämä tehtävä olisi osattava hoitaa mallikkaasti sekä hienotunteisesti. Usein kuolinviestin viemisessä käytetään kokeneita poliiseja, jotka ovat vuosien saatossa vieneet useamman kuolinviestin vainajan omaisille, mutta valmiudet tämän tehtävän suorittamiseen on oltava jokaisella poliisilla virkaiästä huolimatta. Haluamme opinnäytetyöllämme auttaa poliiseja tämän vaikean tehtävän suorittamisessa.

Meillä kummallakaan ei ollut työharjoitteluun lähtiessämme paljoakaan tietoa kuolinviestin viemisestä tai mitä se pitää sisällään. Kuolinviestin viemisestä oli pidetty Poliisiammattikorkeakoululla teoriapohjaisia luentoja sekä luentoja, joissa kokemusasiantuntijat kertoivat omista kokemuksistaan ja siitä, kuinka kuolinviesti oli heille toimitettu. Poliisiammattikorkeakoululla oli myös harjoituspäivä, joka piti sisällään kuolinviestin viemistehtävän. Harjoituksen ansiosta saimme ensikosketuksen kuolinviestin viemiseen ja sen sisällöstä pääpiirteittäin, ja siitä miltä tehtävä tuntui sen hetken osaamisen pohjalta.

Valitsimme opinnäytetyön aiheeksi oppaan kuolinviestin viemisestä, koska meillä molemmilla oli ennen harjoittelua halu tehdä aiheeseen liittyvä opinnäytetyö. Kuolinviestin vieminen on aiheena mielenkiintoinen ja samalla hyvin vaativa, sillä aihe on hyvin arka käsitellä. Läheisestä luopuminen on jokaiselle hyvin vaikea paikka. Emme kuitenkaan tienneet, mistä aloittaisimme, koska aiheesta oli tehty jo useampi opinnäytetyö. Saimme kuitenkin ajatuksen, että voisimme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön liittyen kuolinviestin viemiseen. Opinnäytetyössämme tekisimme kuolinviestin viemisestä oppaan, jolla pyrittäisiin auttamaan poliisia kuolinviestin viemisessä vainajan lähiomaisille.

Haastattelimme opinnäytetyötämme varten pappia, psykologia ja yhteensä kahta poliisia, Pohjanmaan ja Sisä-Suomen poliisilaitoksilta. Näiden teemahaastatteluiden ja kirjallisuuden pohjalta pyrimme kokoamaan mahdollisimman kattavan oppaan kuolinviestin viemisestä. Haastatteluissa käsitelimme poliisin kokemuksia ja haasteita sekä erilaisia näkökulmia liittyen kuolinviestin viemiseen. Haastattelurungot ovat opinnäytetyön liitteenä.

Opinnäytetyömme koostuu erilaisista aihetta käsittelevistä kirjallisuuslähteistä ja teemahaastattelusta saadusta tiedosta. Käsitelimme aihetta siten, että saimme mahdollisimman paljon tietoa poliisin valmiuksista kuolinviestin viemiseen sekä miten tällaisella tehtävällä kuuluisi toimia. Pyrimme siihen, että laatimamme produkti eli opas kuolinviestin viemisestä, auttaisi poliiseja viemään kuolinviestin vainajan lähiomaiselle varmaotteisesti turhia jännittämättä. Vaikeissa tilanteissa voi monesti

käydä myös niin, että unohtaa täysin mitä täytyisi sanoa. Opas on hyvä työkalu myös muistin virkistykseen, josta voi katsoa pääkohdat, jotka täytyisi vainajan lähiomaiselle osata kertoa ja ohjeistaa.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on laatia selkeä ja helppokäyttöinen opas poliiseille kuolinviestin viemiseen. Tavoitteena on tehdä oppaasta helposti omaksuttava ja jokaiselle poliisille soveltuva. Tavoitteena on, että oppaan avulla lukija ymmärtää paremmin mitä kuolinviestin viemistehtävällä tulisi tehdä. Pyrkimyksenä on luoda oppaasta kokonaisuus, jota voitaisiin hyödyntää jo opiskeluaikoina mallina siitä, miten kuolinviesti tehtävällä voisi toimia.

Nuoremmalla konstaapelilla voi tulla jo ensimmäisenä työharjoittelupäivänään tehtäväkseen kuolinviestin vieminen läheisensä menettäneelle henkilölle. Voi olla, että ensimmäistä kuolinviestiä vievä nuorempi konstaapeli ei muista paljoakaan siitä, mitä toimenpiteitä olisi hyvä tehdä ennen kohteen saapumista. Puhumattakaan niistä asioista, jotka täytyisi osata ja olisi tärkeää ilmoittaa ja kertoa omaiselle. Juuri tuossa hetkessä nuoremman konstaapelin olisi hyvä katsoa opas läpi ja saada käsitys siitä, mitä tehtävällä tulisi tehdä.

Opas kuolinviestin viemisestä ei ole suunnattu pelkästään nuoremmille konstaapeleille, vaan opas on hyvä työkalu kaikille poliiseille virkaiästä riippumatta. Kuolinviestin vieminen on vaikea tehtävä. Tämän vuoksi on hyvä olla tarpeen tullen apuna opas, joka tukee vaikean tehtävän hoitamista.

2.2 Aiheen rajaus

Aluksi opas oli tarkoitus tehdä Pohjanmaan ja Sisä-Suomen poliisilaitoksien alueelle. Valtakunnallinen opas olisi ollut haastava, jos oppaaseen olisi muun muassa kerätty jokaiselta poliisilaitoksen alueilta kriisityöntekijöiden ja muiden auttavien tahojen yhteystiedot. Siitä olisi tullut jo monta sivua pelkästään puhelinnumeroita. Puhelinnumerot muuttuvat, jolloin yhteystietoja olisi pitänyt säännöllisin väliajoin päivittää. Työtä rajattiin siten, että paikallisten auttavien tahojen yhteystiedot rajattiin pois. Tämä rajaus mahdollisti valtakunnallisen oppaan laatimisen. Valtakunnallinen opas tavoittaa enemmän poliiseja ja näin ollen, myös auttaa entistä useampaa poliisia kuolinviestin viemistehtävillä. Opinnäytteen tulisi olla rajaukseltaan mieluummin liian suppea ja syvä, kuin laaja ja pinnallinen. (Hakala 2004, 31).

2.3 Haasteet

Opinnäytetyön yksi vaikeimmista haasteista liittyi oppaan ulkoasuun ja sisältöön. Hyvä opas on tiivis, mutta mahdollisimman kattava. Oppaan ulkoasu on selkeä ja silmää miellyttävä. Oppaan ei kannattaisi myöskään olla kovinkaan montaa sivua pitkä. Tähän liittyen opinnäytetyön laajan teoriaosuuden tiivistäminen, tarpeeksi lyhyeksi ja yksinkertaiseksi sekä mahdollisimman käytännönläheiseksi oppaaseen, oli kieltämättä haastavaa, mutta siinä onnistuttiin.

Tavat, jolla opasta jaetaan käytettäväksi sekä poliisien tietoon, tulee olemaan vielä pienimuotoinen tulevaisuuden haaste. Vaihtoehtoja on monia, mutta yksi vaihtoehdoista on, että opasta jaettaisiin poliisilaitoksien esimiehille, jotka jakaisivat sitä miehistön tietoon ja käytettäväksi. Poliisin henkilöstöllä on jo valmiiksi valtava määrä olemassa olevia oppaita ja ohjeita, joten kuolinviestin viemisen oppaan erottuminen näiden muiden joukosta voi osoittautua vaikeaksi, vaikka vastaavanlaista opasta poliisille ei ole vielä aiemmin tehty.

2.4 Toiminnallinen opinnäytetyö

Tämän opinnäytetyön muodoksi valikoitui toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi vaihtoehdoista toteuttaa tutkimuksellinen opinnäytetyö ammattikorkeakoulussa. Toiminnallisella opinnäytetyöllä pyritään tavoittelemaan ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9.) Toiminnallinen opinnäytetyö voi koulutusalan mukaan olla ohje, ohjeistus, opastus ja toteutustapa voi olla kohderyhmän mukaan esimerkiksi kirja, kansio, vihko tai opas. (Airaksinen 2009). Toiminnallinen opinnäytetyö keskittyy nimensä mukaisesti tekemiseen ja kehittämistoimintaan. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on kuitenkin oltava kirjallisuusosa, joka osoittaa tekijän perehtyneen tutki- maansa aihealueeseen, joka raportoidaan kirjallisessa muodossa. (Haikansalo & Korander 2021, 2.)

Toiminnallinen opinnäytetyö rakentuu kahdesta osasta; toiminnallisesta osuudesta eli produktista ja opinnäytetyöraportista, joka on prosessin dokumentointia ja arviointia tutkimusviestinnän keinoin. (Tiina Airaksinen, Toiminnallinen opinnäytetyö tekstinä, 29.1.2009). Raportissa tulee kertoa, minkä- laisten vaiheiden kautta saavutettuun lopputulokseen on päästy, ja tämän perusteella lukija saa ku- van opinnäytetyön kokonaisuudesta. (Haikansalo & Korander 2021, 2). Tämän toiminnallisen opin- näytetyön produktin toteuttamistavaksi on valittu opas. Tavoitteena on luoda käytännönläheinen ja helposti sisäistettävä opas kuolinviestin viemisen eri vaiheista. Oppaalla pyritään siihen, että poliisi pystyy kertomaan vainajan omaisille kuolinviestin ilman suurempia ongelmia. Työn raportiosuu- dessa avataan opinnäytetyön rakentumista ja käytettyjä menetelmiä sekä kuolinviestin viemiseen liittyvää teoriaa kirjallisuuden ja haastateltujen henkilöiden lausuntojen pohjalta.

2.5 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimusmenetelmä. Laadullista tutkimusmenetelmää käyttäessä lähtökohtana on yleensä halu saada kirjoittamatonta faktatietoa tai ymmärrystä asioista, jotka vaikuttavat ihmisten toiminnan taustalla. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 63.) Tarkoituksena oli saada työhön käytännön tietoa kuolinviestin viemisestä suoraan kokeneilta poliiseilta sekä näkemyksiä kuolinviestistä poliisilaitoksen työpaikkapapilta ja psykologilta. Tätä tavoitetta tuki laadullisen tutkimusmenetelmän tiedon keräämisen keino, haastattelu. Haastattelun voi toteuttaa joko yksilö- tai ryhmähaastattelulla. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 63). Tässä opinnäytetyössä käytettiin yksilöhaastattelua.

Yksilöhaastattelussa aineiston kerääminen tapahtuu joko lomake- tai teemahaastatteluna. Lomakehaastattelu on strukturoituna haastattelumenetelmänä haastattelua enemmän ohjaavampi. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 63.) Strukturoidussa menetelmässä haastattelijalla on joukko avoimia kysymyksiä, jotka esitetään haastateltaville samassa järjestyksessä. (Kananen 2015, 145). Teemahaastattelu on taas puolistrukturoituna menetelmänä vapaampi tapa kerätä aineistoa haastateltavilta. Tämä menetelmä toimii varsinkin silloin, kun tarkoituksena on kerätä tietoa jostakin tietystä teemasta tai tehdä konsultaatiota asiantuntijoilta. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 63.)

Tässä opinnäytetyössä aineiston keräämistavaksi valikoitui teemahaastattelu, joka on yksi yleisimmistä laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä. (Kananen 2015, 148). Tavoitteena oli teemahaastattelun avulla, avoimen ja vapaamuotoisen keskustelun kautta, kerätä kuolinviestin viemisen kokeneilta oman alan asiantuntijoilta tietoa, erilaisia huomioita sekä mielipiteitä kuolinviestin viemisestä. Haastattelua varten tehtiin lyhyet yksilöidyt haastattelurungot laadittujen teemojen ympärille poliiseille, papille sekä psykologille. (Liite 1). Teemahaastattelussa keskustelun kulku on yleensä vapaa, mutta ennakkoon tehdyllä haastattelurungolla voidaan varmistaa, että haastattelussa saadaan vastaukset ennalta laadittuihin aihekokonaisuuksiin. (Kananen 2015, 145).

Tämä teemahaastattelussa käytettävä puolistrukturoitu haastattelumenetelmä pohjautuu Mertonin, Fiskin ja Kendallin vuonna 1956 julkaisemaan kirjaan *The Focused Interview*, suomennettuna kohdennettu haastattelu. Tällaisessa kohdennetussa haastattelussa on tiettyjä ominaispiirteitä ja yksi näistä ominaispiirteistä on se, että haastateltavilla on jokin tilanne, jonka he kaikki ovat kokeneet. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.) Tämän työn haastateltavat ovat kaikki psykologia lukuun ottamatta vieneet tai olleet mukana viemässä kuolinviestiä.

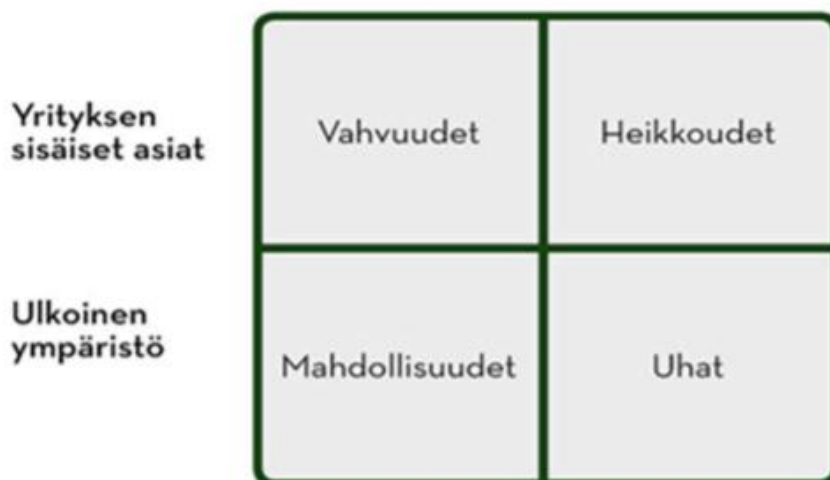
3 SWOT-ANALYYSI

3.1 SWOT-analyysin teoria

SWOT-analyysi on kehitetty Yhdysvalloissa 1960-luvulla ja on sen jälkeen tutkimusten mukaan noussut suosituimmaksi strategiatyökaluksi. SWOT-analyysissä tarkastellaan strategista asemaa vertailemalla, jonkun asian vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia. SWOT termi tulee englanninkielisistä sanoista strengths (vahvuudet), weaknesses (heikkoudet), opportunities (mahdollisuudet) ja threats (uhat). (Vuorinen 2013, 88.)

SWOT on luonteeltaan yhteen vetävä synteetinomainen analyysi. SWOT-analyysin varsinainen tarkoitus on tuottaa, ensin analyysijä ja tämän jälkeen valintoja ja toimintasuunnitelmia (Vuorinen 2013, 88–89). Kaavio, joka SWOT-analyysissä tehdään, jaetaan neljään kenttään. Kaavion vasemmalla puolella olevat kentät ovat myönteisiä asioita (vahvuudet ja mahdollisuudet) ja oikealla puolella olevat kentät negatiivisia asioita (heikkoudet ja uhat). Kaavion yläpuolella olevat kentät (vahvuudet ja heikkoudet) ovat nykytilaa ja sisäisiä asioita kuvaavia ja alapuolella olevat kentät (mahdollisuudet ja uhat) kuvaavat tulevaisuutta ja ulkoisia asioita. (Korander, 2015, 41.)

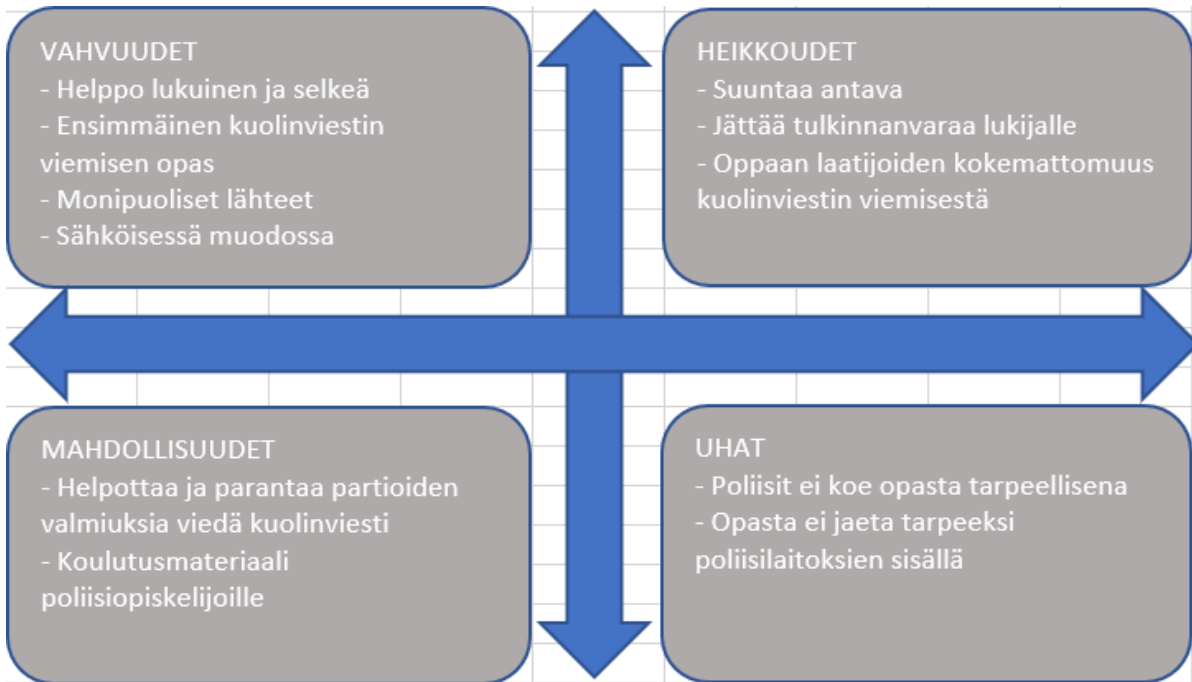
SWOT-analyysin jälkeen olisi hyvä laatia johtopäätökset ja suunnitella toimenpiteet. Analyysin pohjalta voi tehdä päätelmiä muun muassa siitä, miten vahvuuksia käytetään hyväksi, kuinka heikkoudet muutetaan vahvuuksiksi, kuinka tulevaisuuden uhat vältetään ja miten mahdollisuudet taas hyödynnetään. Tämän tuloksena saadaan toimintasuunnitelma, jota olisi hyvä lähteä toteuttamaan. SWOT-analyysi toimii hyödyllisenä ja yksinkertaisena työkaluna toiminnan, hankkeiden ja projektien suunnittelussa. (Korander, 2015, 41.)

Kuva.1 SWOT-analyysikaavio. (Vuorinen 2013, 89).

3.2 SWOT-analyysikaavio

Tässä opinnäytetyössä on hyödynnetty SWOT-analyysikaaviota. (Kuva.2). Alapuolelle on listattu SWOT-analyysin mukaisesti tämän työn vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet sekä uhat.

Kuva.2. SWOT-analyysi, jota käytämme omassa opinnäytetyössämme. (kuvio: Mikke Järvinen)

3.3 SWOT-analyysin johtopäätökset

Ajatuksena on ollut alusta alkaen, että oppaasta tulisi mahdollisimman helppo lukuinen. Opas on pyritty rakentamaan siten, että se etenisi pääpiirteittäin alusta, aina kuolinviesti tehtävän loppuun. Opas etenee kohtakohdalta, joten lukija pysyy vaivattomasti ajan tasalla mitä tulisi tehdä seuraavaksi.

Kuolinviestin viemisen opas on suunnattu poliiseille ja se on laadultaan ensimmäinen tämän tyyppinen opas. Aiemmin vastaavanlaista opasta ei ole tehty poliisin käyttöön. Tätä voi pitää osittain vahvuutena, koska tällä aihealueella ei ole kilpailijoita. Oppaan vahvuutena on ehdottomasti laadukkaat ja monipuoliset lähteet, jota on käytetty työn pohjana. Alussa ajatuksena oli, että teoriaosuudessa olisi käytetty ainoastaan eri kirjallisuuslähteitä, mutta ajatus muuttui ja työhön haluttiin enemmän käytännönläheistä tietoa ja taitoa oppaan tueksi. Näin ollen kirjallisuuslähteiden lisäksi haasteltiin pappia, psykologia sekä kahta poliisia. Heidän haastatteluistaan saatiin erittäin arvokasta tietoa kuolinviestin viemisestä. Haastattelut täydensivät ja vahvistivat jo kirjallisuudesta saatua informaatiota. Oppaan vahvuutena voidaan pitää myös sen sähköiseen muotoon laatimista, jolloin se

on jakelun ja tavoitettavuuden kannalta huomattavasti tehokkaampi kuin paperinen versio. Sähköinen jakelumuoto mahdollistaa muun muassa oppaan lataamisen poliisin työpuhelimeseen. Oppaan voi halutessaan tulostaa myös paperiversiona.

Heikkoutena työssä voisi pitää sitä, että opas on ainoastaan suuntaa antava, eikä tämä mahdollisesti anna vastauksia kaikkiin ongelmakohtiin. Opas kuitenkin auttaa selviytymään kuolinviestin viemisestä pääpiirteittäin ja kertoo tärkeimmistä pääkohdista. Toisin sanoen pelkän oppaan avulla kuolinviestin viemisestä tuskin tulee suoriutumaan täydellisesti, vaan täydellinen suoriutuminen vaatii enemmän kokemusta sekä perehtymistä asiaan. Opas jättää myös tulkinnan varaa lukijalle, koska mitään kuolinviestin viemistehtävää ei voi ennalta käsikirjoittaa, vaan tilanne elää omalla painollaan. Tämän takia oppaaseen ei voi saada täysin yksityiskohtaisia ohjeita. Työn laatijoiden vähäinen kokemus kuolinviestin viemisestä voi myös näkyä tässä työssä.

Uhat oppaan kohdalla ovat selkeät. Ensimmäinen laatuaan oleva opas tästä aiheesta voi olla joko käytännöllinen ja suosittu poliisien keskuudessa tai sitten se voi olla vaihtoehtoisesti poliisien mielestä epäkäytännöllinen ja he eivät koe tarpeelliseksi käyttää sitä viedessään kuolinviestiä. Toisena isona uhkana voi pitää sitä, että opasta ei saada jaettua poliisilaitoksien sisällä toivomalla tavalla, jolloin vain murto-osa poliiseista saa tiedon oppaan olemassaolosta. Varmaksi ei voi kuitenkaan sanoa sitä, kuinka suuri tarve ja kysyntä tällaisella oppaalla on poliisiorganisaatiossa.

Oppaalla voi olla hyvinkin paljon potentiaalia. Opas antaa poliisi- ja poliisipartioille hyvät valmiudet kuolinviestin viemiseen ja se voi olla käytännöllinen apuväline poliiseille muistamaan kaiken oleellisen valmistautuessa kuolinviestin viemiseen sekä kuolinviestiä kertoessa. Kuolinviestin viemistä pidetään yleisesti yhtenä poliisin vaikeimpana tehtävänä ja tämä opas voisi helpottaa tämän tehtävän hoitamista oleellisesti. Oppaalla on myös hyvät mahdollisuudet toimia koulutusmateriaalina Poliisi-ammattikorkeakoulun oppilaille. Opas voisi antaa uusille poliisiopiskelijoille hyviä valmiuksia kuolinviestin viemiseen ja antaisi heille pääpiirteisen mallin siitä, miten kuolinviestin viemiseen valmistautaan ja mitä asioita täytyisi ottaa huomioon tällaisella tehtävällä.

4 HAASTATTELUN TOTEUTUS

4.1 Haastateltavien valinta

Haastateltavat tulisi valita niin, että ilmiö tai aihe, jota käsitellään, liittyisi heihin. (Kananen 2015, 145). Haastateltaviksi valittiin Sisä-Suomen poliisilaitoksen sekä Pohjanmaan poliisilaitoksen alueelta yksi poliisi kummastakin poliisilaitoksesta. Lisäksi valitsimme haastateltaviksi psykologin sekä Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueelta työpaikkapapin.

Poliisit valittiin haastateltaviksi, koska heillä oli laajaa käytännön kokemusta kuolinviestin viemisestä sekä paljon tietoa ja omia näkemyksiä, kuinka kuolinviesti tulisi viedä. Sisä-Suomen poliisilaitoksen poliisi on työskennellyt poliisiorganisaatiossa 15 vuotta, josta tutkinnassa 11 vuotta. Pohjanmaan poliisilaitoksella työskentelevällä poliisilla on virkaikää 16 vuotta.

Poliisin työpaikkapapilla on myös kattava kosketuspinta kuolinviestin viemiseen ja tämän vuoksi myös häntä haastateltiin. Haastateltavaksi valittu työpaikkapappi on ollut noin 20 kuolinviestin viemistehtävällä ja näin ollen hänelle on myös muovautunut oma näkemys aiheesta. Pappi on lisäksi seurakunnan palveluksessa töissä, joten papilta on saatavissa myös tietoa seurakunnan tarjoamista tukimahdollisuuksista vainajan omaisille. Psykologi valittiin haastateltavaksi, koska työhön oli hyvä saada tietoa muun muassa erilaisista tunteista ja reaktioista, joita kuolinviestin vieminen saattaisi herättää vainajan omaisissa ja viestiä vievissä poliiseissa. Tämän aiheen käsitteleminen tässä työssä on tärkeää, jotta opasta apuna käyttävien poliisien olisi tuolloin mahdollisuus ennakkoon varautua näihin mahdollisiin tunnereaktioihin kuolinviestiä viedessä.

4.2 Haastatteluun valmistautuminen

Ennen haastattelujen sopimista haastatteluja varten laadittiin haastattelurunko. Haastatteluja varten tehtiin myös kirjallinen suostumuslomake allekirjoitettavaksi haastateltaville. (Liite 2.) Näiden vaiheiden jälkeen sovittiin haastateltavien kanssa haastatteluajat. Haastatteluajat poliisien kanssa sovittiin työpaikalla kasvotusten. Papin ja psykologin kanssa haastatteluaja sovittiin sähköpostitse.

4.3 Haastattelun kulku

Poliisien haastattelut suoritettiin Pohjanmaan poliisilaitoksen sekä Sisä-Suomen poliisilaitoksen asemilla henkilökohtaisesti. Papin haastattelu toteutettiin myös Sisä-Suomen poliisilaitoksen poliisi-asemalla kasvotusten. Psykologi haastateltiin Microsoft Teamsin välityksellä. Haastattelutilanteissa paikalla oli ainoastaan haastateltava sekä haastattelija.

Haastattelun tallentamiseen käytettiin digitaalista nauhuria. Digitaalisen nauhurin käytöllä voidaan vapauttaa haastattelija vastausten mekaanisesta kirjaamisesta, jolloin haastattelija voi keskittyä paremmin itse haastatteluun eikä sen ylös kirjaamiseen. (Kananen 2015, 152). Tämän ansiosta haastattelutilanne oli vuorovaikutteisempi ja luonnollisempi.

Ennen haastattelun alkua haastateltavien annettiin tutustua rauhassa laadittuun haastattelurunkoon sekä annettiin allekirjoitettavaksi suostumuslomake. Tämän jälkeen aloitettiin haastattelu.

4.4 Haastattelusta saadun tiedon käsittely

Haastattelujen jälkeen tehtävänä oli litteroida digitaalisesti tallennetut haastattelut kirjalliseen muotoon. Litteroinnissa eli auki kirjoittamisessa on erilaisia tasoja alkaen sanatarkasta litteroinnista pelkän olennaisen asian poimimiseen haastateltavan sanomisista. (Kananen 2015, 152.) Haastatteluita ei lähdetty litteroimaan sanatarkasti, vaan niistä kirjoitettiin auki ainoastaan tärkeimmät pääkohdat. Litteroimisen jälkeen digitaalinen tallenne haastattelutilanteesta hävitettiin.

Tekstimuotoon muutettu haastattelumateriaali toimi opinnäytetyössä teoriaosuuden keskeisimpänä lähdemateriaalina. Tämän lähdemateriaalin tukena käytetään lisäksi kirjallisia lähteitä.

Haastateltaviin henkilöihin viitataan työssä seuraavasti:

Pohjanmaan poliisilaitoksen haastateltava: ”poliisi Pohjanmaa”

Sisä-Suomen poliisilaitoksen haastateltava: ”poliisi Sisä-Suomi”

Haastateltu pappi: ”pappi”

Haastateltu psykologi: ”psykologi”

Tekstimuotoon muutettu haastattelumateriaali hävitettiin sen käytön jälkeen.

5 KUOLINVIESTIN VIEMINEN

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 7 §:n mukaisten kuolemien kuolemansyyn tutkinta kuuluu poliisille. Osana tätä poliisin suorittamaa tutkintaa, on kuolinviestin vieminen vainajan omaisille. Viestin vieminen on vain pieni sivujuonne kuolemansyyn tutkinnassa, mutta sitäkin merkittävämpi sellainen. Kuolinviestin vieminen on yksi poliisin perustyötehtävistä, jonka tarkoituksena on, että vainajan lähiomainen saa tiedon läheisensä kuolemasta. Poliisin on kuolinviestiä viedessä tehtävä selko vainajan omaisille myös siitä, kuinka asiat etenevät ja mitä tapahtuu seuraavaksi. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi, 30.01.2021.)

Kuolinviesti viedään yleensä oman poliisiaseman toimialueelle. Prioriteettina on aina se, että kuolinviesti viedään henkilökohtaisesti vainajan omaiselle ja pääsääntöisesti vain yhden kerran. Yleensä lähtökohtana on, että omainen, jolle kuolinviesti viedään, on joko aviopuoliso tai avopuoliso. Jos kyse on lapsen kuolemasta niin vähintään lapsen toiselle vanhemmalle. Jos vainajalla ei ole puolisoa, tällöin viesti toimitetaan, ylenevässä tai alenevässä polvessa, joko vanhemmille tai lapsille. Jos viestiä ei voida toimittaa vainajan vanhemmille tai lapsille, tällöin viesti viedään sisaruselle tai muulle elossa olevalle sukulaiselle. Viestin viemisessä voi ja on hyvä käyttää tapauskohtaista harkintaa. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi, 30.01.2021.)

Jos vainajan omainen ei asu samalla paikkakunnalla kuin vainaja, tällöin soitetaan omaisen asuinkunnan alueella toimivaan poliisin tilannekeskukseen, josta pyydetään poliisipartiota viemään viestiä. Tilannekeskukseen ilmoitetaan kuolemansyyn tutkintaa käsittelevä ilmoitusnumero sekä pyydetään viestiä viemään lähtevää partiota soittamaan kuolemansyyn tutkintaa suorittavalle tutkijalle. Viestiä viemään lähtevälle partiolle on tutkijan ilmoitettava kaikki tarvittava tieto vainajan kuolemasta sekä hänen omat yhteystietonsa, jotta omaiset voivat soittaa hänelle myöhemmin. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi, 30.01.2021.)

Kuolinviestin viemiseen liittyen täytyy tasapainotella sen asian kanssa, että tuleeko kuolemasta ilmoittaa heti vai voiko ilmoitusta siirtää aamuun tai muuten sopivampaan ajankohtaan. Yöaikaan ei toimiteta kuolinviestiä, ellei se ole tutkinnallisesti tai muusta syystä ole välttämätöntä. (Kiiski 2009, 100). Viesti pyritään saamaan vietyä omaisille ennen kuin se on mediassa tai sosiaalisessa mediassa. Poliisin on hyvä olla ensimmäinen taho, joka ilmoittaa vainajan kuolemasta omaiselle. (Vironen, 2015.)

Hämeenlinnan poliisit Jari Saario ja Jussi Reunanen, kertovat Poliisit-sarjan jaksossa, jossa he olivat menossa viemään kuolinviestiä vainajan omaisille, ettei kuolinviestin viemiseen koskaan totu, ja työtehtävänä se on aina henkisesti rankka. Saario kertoo, että viestin viemisessä vaikeinta on oikeiden sanojen löytäminen ja se, että miten suruun ottaisi osaa. Saario toteaa, että tehtävällä täytyy tarkkaan miettiä, mitä sanoo, ja jokainen sana täytyy punnita. "Tämä on asia, jota poliisikoulussa ei opeteta, konstaapeli Saario toteaa". (Nelonen Media, 2020.)

Vainajan lähiomaiselle poliisin tuoma kuolinviesti, on lähtökohtaisesti aina hyvin raskas uutinen. Vastavuoroisesti tehtävän suorittaminen voi olla myös poliisille hyvin raskasta. Kuolinviestin viemistä pidetäänkin yhtenä poliisin vaikeimmista tehtävistä, etenkin henkisesti. Kuolinviestin vieminen on asia, jota et ikinä voi hoitaa täydellisen hyvin, mutta voit hoitaa sen kyllä hyvin huonosti. (Haastattelu, poliisi Pohjanmaa, 26.02.2021.) Poliisipartion on hoidettava kuolinviestin vieminen hienotunteisesti alusta loppuun. Hienotunteisuusvaatimuksen lisäksi poliisin on muistettava tasa-puolisuus. Kuolleen henkilön taustalla ei ole kuolinviestiä vietäessä merkitystä, sillä henkilö on kuollut ja poliisi haluaa arvostaa vainajan muistoa loppuun asti.

5.1 Valmistautuminen ennen kuolinviestin viemistä

Kun poliisi lähtee viemään vainajan lähiomaiselle kuolinviestiä, on siihen valmistauduttava huolellisesti, jotta viestin vieminen olisi ammattimaista ja työturvallista. Monesti kuolinviestiä pidetään niin sanottuna siviiliviestinä. Siitä huolimatta pitää muistaa näilläkin tehtävillä työturvallisuus. Tällaiselle tehtävälle varustaudutaan aina henkilökohtaisilla suojaelvineillä sekä voimankäyttövälillä, joita pidetään päällä koko viestin viemisen ajan. Kuolinviestiä viedessä ei tarvitse luopua poliisuuudesta.

Ennen kuolinviestin viemistä on hankittava myös hyvät pohjatiedot sekä varustautua erilaisin papeerein. Vainajan henkilöllisyyden lisäksi on aina varmistuttava myös vainajan lähiomaisten henkilöllisyydestä sekä taustoista. Vainajan henkilöllisyydestä voidaan varmistua hyödyntäen esimerkiksi väestöntietojärjestelmää tai muita poliisin käytössä olevia järjestelmiä. Vainajan henkilöllisyydestä varmistuttua tarkistetaan hänen lähiomaistensa tiedot väestötietojärjestelmästä. Näistä tiedoista saadaan selville omainen, jolle viestiä lähdetään viemään, sekä kotiosoite, johon kuolinviesti toimitetaan. On tärkeää myös tarkistaa kohdeosoitteen tiedot; millaiseen asuntoon partio on menossa viemään viestiä ja keitä asunnossa on kirjoilla. Tämän lisäksi on tarkistettava asunnossa kirjoilla olevien tiedot poliisin omista järjestelmistä ja rekistereistä. On myös mahdollista, että kuolinviesti viedään niin sanotulle poliisin ”asiakkaalle”. Työturvallisuuden näkökulma on siis otettava huomioon kaikin tavoin. (Kiiski 2009, 49; Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi, 30.01.2021.) Partiolla, joka ei ole ollut itse tapahtumapaikalla, mutta joka lähtee kuolinviestiä viemään, on oltava näiden asioiden lisäksi hankittuna kaikki sillä hetkellä saatavilla oleva tieto vainajan kuolemasta. Nämä kaikki pohjatiedot ovat saatavilla esimerkiksi kuolemansyyn tutkintaa suorittavalta tutkijalta.

Kuolinviestiä viemään lähtevän poliisipartion on varauduttava ottamaan mukaansa erilaisia lomakkeita, esitteitä sekä yhteystietoja. (Nupponen, 2019). Partion tulisi aina ottaa mukaansa vähintään Kameleon-lomake ”Tietoja vainajan omaisille”, josta selviää mihin vainaja viedään obduktioon eli ruumiinavaukseen. Obduktion yhteystiedot ja kuolemansyyn tutkintaa suorittavan tutkijan nimi sekä puhelinnumero löytyvät myös Kameleon-lomakkeelta. Partion pitää myös harkita ja mahdollisuuksien mukaan hankkia tieto siitä, tarvitseeko vainajan omainen jonkinlaista tukea tai ammattiapua. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

Useimmilla poliisiasemilla on oma työpaikkapastori, joka kannattaisi pyytää hyvin matalalla kynnyksellä mukaan kuolinviesti tehtävälle. Pastorin mukaan kutsuminen korostuu etenkin silloin, kun kuolinviestiä lähdetään viemään iäkkäälle omaiselle. Omaiselle voi myös tarjota mahdollisuutta siihen, että laitospastorille annetaan hänen numeronsa ja pastori ottaa häneen myöhemmin yhteyttä. (Haastattelu, pappi 16.02.2021; Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

Partion olisi hyvä myös, tapauksesta riippuen, ottaa mukaansa eri vertaistukiryhmien esitteitä. Jos esitteitä ei ole juuri sillä hetkellä saatavilla, voi omaiselle antaa näiden vertaistukiryhmien internetsivujen osoitteen sekä kirjoittaa päivystävän puhelinnumeron ylös lapulle. Oppaaseen kuolinviestin viemisestä on kerätty yleisimpien vertaistukiryhmien tiedot. Myös paikallisen kriisikeskuksen ja sosiaalitoimen kriisipäivystyksen yhteystiedot olisi hyvä olla mukana. Tämän lisäksi hyödyllistä olisi ottaa mukaan ”Ensiohjeita hautausta järjestävälle”-lomake, jossa on perustietoa hautausjärjestelyistä vainajan omaisille. Kyseisiä lomakkeita saattaa löytyä tutkijoilta tai sen voi tulostaa internettistä. Jos jostain syystä ei näitä tietoja ole antaa, niin aina voi ja täytyy sanoa omaiselle, että asiaan

tullaan palaamaan ja tutkija tulee soittamaan hänelle myöhemmin. Tarvittaessa lomakkeet ja esitteet voidaan lähettää myös postitse. Asianmukaisen kuolinviestin vieminen edellyttää kuitenkin hyvää valmistautumista tilanteeseen edellä mainittujen paperien kanssa. Jos näitä lomakkeita, esitteitä ja yhteystietoja ei ole antaa heti, se ei välttämättä anna ammattimaista kuvaa tilanteen hoitamisesta. Poliisille viranomaisena kuuluu hyvän hallinnon periaatteet eli tässä tapauksessa neuvontavelvollisuus. Viranomaisina poliisin täytyy tarjota hyvää palvelua ja tämän takia kuolinviestiä vievä partio ei voi vain käydä kertomassa omaiselle kuolemasta ja lähteä pois tarjoamatta erilaisia yhteystietoja ja mahdollisuuksia saada tukea. Kaikenlaiseen avuntarpeeseen ja tukeen, johon voidaan varautua jo ennakkotiedoin, niin silloin niihin varaudutaan ja asianmukaiset yhteystiedot sekä esitteet otetaan mukaan. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

Partion olisi hyvä miettiä jo matkalla kuolinviesti tehtävälle, että mitä kertoo, missä kertoo ja miten kertoo omaiselle vainajan kuolemasta. Partion sisäinen roolitus helpottaa kuolinviestin viemistä: toinen jäsen partiosta puhuu ja kertoo asian, kun toinen toimii varmistajana taaten työturvallisen tekemisen. Tällaiseen roolitukseen on pyrittävä, koska omaisen täytyy pystyä fokusoimaan keskittymisensä mahdollisesti shokeeraavassa tilanteessa vain yhteen asiaan eli poliisiin, joka kertoo kuolemasta. Kun kuolemasta on saatu kerrottua, niin toinenkin partion jäsen saa liittyä keskusteluun ja voi tarvittaessa lisätä ja täydentää toisen kertomaa, jos on sattunut jäämään joitain asioista kertomatta. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.) Partion kannattaa miettiä myös sanavalintoja ennen kohteeseen menemistä, jotta välttyttäisiin niin sanotuilta ”jäätymisiltä”. Tällaisissa tilanteissa voi useasti tulla sanotuksi jotain, mikä ei ole kauhean selkeää tai voi olla jopa tönkyä viestinsaaajan mielestä.

Jokaisella poliisilla tulisi olla valmiudet viedä kuolinviesti, koska se on poliisin työtehtävä ja se täytyy hoitaa, oli tilanne mikä tahansa. Tavallisesti käy niin, että kuolinviestin viemiseen valitaan toistuvasti sellaiset poliisit, jotka soveltuvat parhaiten tehtävän hoitamiseen luonteen laadultaan ja joilla on aikaisempaa kokemusta kuolinviestin viemisestä. On kuitenkin myös varauduttava hetkiin, jolloin nämä kokeneemmat ja soveltuvimmat poliisit ovat muissa tehtävissä kiinni. Silloin ei ole valinnanvaraa siinä, kuka lähtee toimittamaan kuolinviestiä vainajan omaiselle. (Kiiski 2009, 100–101.)

Kuolinviestiä viedessä tärkeintä on kuitenkin se, että poliisipartio valmistautuu henkisesti tälle tehtävälle. Hyvä henkinen valmistautuminen määrittää enemmän, kuin yksityiskohtainen tieto vainajan kuolemasta. Tavoiteltava tilanne olisi sellainen, että ennen asuntoon menemistä olisi molemmilla partion jäsenillä rauhallinen ja luottavainen olo itsestään. (Haastattelu, psykologi, 01.02.2021.) Kun tällaiselle kuolinviestitehtävälle on valmistautunut asianmukaisin asiakirjoin ja tiedoin sekä henkisesti latautuneena, on vainajan omaisen kohtaaminen helpompaa.

”Valmistautuminenhan on siinä se koko clue. Valmistautumiseen nivoutuu kaikki asiat”
(Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

5.2 ”Kohteessa”- Kuolinviesti vainajan omaiselle

Ennen kuin kuolinviesti kerrotaan, kannattaa sitä vievän partion mieltä vielä kerran kohteeseen saapuessa kumpi partion jäsenistä puhuu sekä mitä sanoa ja kertoa vainajan omaiselle. Jos sanonjen löytäminen sekä niiden sanominen tuntuu alkuun vaikealta, voi ne ensiksi sanoa harjoituksena partiokaverille ääneen. Kuolinviestiä vastaanottavalle taholle jää ikuisesti mieleen ne sanat, mitä poliisipartio on tällaisella tehtävällä sanonut ja siksi niissä pitää olla tarkkana. Alkuun on hyvä tervehtiä ja esitellä itsensä. On kuitenkin varottava niin sanottuja hyvän päivän toivotuksia, vaan tervehtimisen olisi hyvä olla mahdollisimman neutraali, esimerkiksi tyyliin ”Poliisista, vanhempi kons- taapeli Virtanen, moi”. (Kiiski 2009, 102–103; Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

Kohteessa on myös vielä hyvä varmistua siitä, että kohde, jolle kuolinviestiä viedään, on varmasti vainajan lähiomainen. Pahimmassa tapauksessa joku täysin väärä henkilö voi saada ikävän viestin ja järkyttyä siitä syvästi. On siis hyvä, tervehtimisen ja itsensä esittelemisen jälkeen, vielä kysyä vainajan lähiomaisen nimeä ja varmistua sitä kautta, että kohde, jolle ollaan viemässä kuolinviestiä on oikea. Paikalla olevat omaiset kyllä osaavat aavistaa millä asialla poliisi on paikalla. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021; Kiiski 2009, 102–103.)

Kun ollaan varmoja siitä, että ollaan oikean henkilön kotiovella, olisi itse viesti hyvä kertoa asunnon sisällä ja aivan kaikessa rauhassa esimerkiksi pöydän ääressä istuen. Ellei kohdehenkilö itse kutsu partiota sisälle, olisi poliisipartion itse tarpeen kysyä sitä, että voisivatko he tulla sisälle. Vasta siten, kun on esimerkiksi istuuduttu pöydän ääreen, on aika itse kuolinviestin kertomiselle. Vielä ennen kuolinviestin kertomista olisi kuitenkin hyvä vielä kerran varmistua siitä, että henkilö jolle kuolinviesti kerrotaan, on oikea. Kerrotaan vainajan nimi ja syntymäaika. Tämän jälkeen kerrotaan itse kuolinviesti. (Kiiski 2009, 102–103.)

Viesti kuolemasta olisi syytä kertoa rauhallisesti, kiirehtimättä ja kiertelemättä. Omaiselle kerrotaan selkeästi ja ytimekkäästi kenen kuolemasta on kysymys ja koska hän on kuollut. Viesti kerrotaan omaiselle siten tahdikkaasti, että hänen tuskaansa ei lisätä pitkittämällä tilannetta pelkällä läsnäololla. Varsinkin sellaisessa tilanteessa, kun kohdataan kohdeasunnossa vanhemmat, eivätkä lapset ole kotona, niin vanhemmat kysyvät varmasti, että onko kyse heidän lapsistaan. Tällaisissa tilanteissa ei kannata pitkittää vanhemman huolta vaan kertoa asia mahdollisimman pian sen jälkeen, kun on päästy peremmälle asuntoon. Kuolinviestiä kerrottaessa on pyrittävä siihen, että ei syntyisi minkäänlaisia väärinkäsityksiä. Kerrottaessa vainajan kuolemasta on hyvä käyttää esimerkiksi termiä kuollut taikka menehtynyt, koska silloin ei lähiomaiselle pitäisi syntyä mitään vääriä

mielikuvia. Termejä, kuten esimerkiksi “nukkunut pois”, “edesmennyt”, “mennyt parempaan paikkaan” olisi syytä välttää, koska niissä on riski väärinymmärryksille, etenkin hieman järkyttyneessä tilassa, jolloin ei haluaisi uskoa sitä, että itselleen läheinen henkilö on kuollut. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021; Kiiski 2009, 102–103.)

Kun viesti on kerrottu, on valmistauduttava ottamaan omaisen reaktio vastaan. Poliisina on hyvä asennoitua siihen sillä tavalla, ettei ajattele kuolinviestin vastaanottajan mahdollisten ikävien reaktioiden johtuvan omasta itsestään vaan siitä tapahtumasta, josta poliisin oli tultava kertomaan. (Haastattelu, poliisi Pohjanmaa 26.02.2021.) Reaktioita on olemassa monenlaisia niin kuin on ihmisiäkin. Osa ihmisistä voivat olla sellaisia, että he eivät puhu viestin saamisen jälkeen mitään, edes kysyttäessä, ja osa voi reagoida esimerkiksi poliisin päälle käymisenä. Ihmiset eivät välttämättä osaa hyväksyä juuri sillä hetkellä poliisin kertomaa ikävää asiaa, joka se purkautuu näin. Kaikissa tilanteissa pitää siitä huolimatta käyttäytyä asiallisesti, eikä omaisen reaktion takia saa heille ruveta esimerkiksi tiuskimaan. Tilanteissa, jossa omaisen rupeaa käyttäytymään aggressiivisesti, voi omaista käskää käyttäytymään rauhallisesti ja korostaa sitä, että poliisi on nyt tässä virkatehtävällä ja nyt on mahdollisuus jutella asiasta. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

Kuolinviestin vieminen on myös poliisille vaikea paikka ja tällöin voi tulla sanotuksi täysin vahingossa omaiselle jotain töykeältä kuulostavaa ilman, että olisi tarkoittanut sitä. Tällaisessa tilanteessa olisi hyvä pyytää heti anteeksi omaiselta ja avata syytä, miksi näin pääsi vahingossa käymään. (Haastattelu, psykologi 01.02.2021.) Poliisin on hyvä miettiä siis tarkkaan sanavalintojaan jo ennen omaisen kohtaamista ja miltä sanomiset saattaisivat kuulostaa omaisen korvaan.

“Omaisiet ovat menettäneet jo kaiken muun. Jäljellä on vain uhrin kunnioittaminen. Sitä omaisen odottaa ja toivoo.” (Välimäki, E, 2017, 81.)

Kuolinviestiä viedessä poliisipartion tulisi olla tilanteessa aidosti läsnä ja muistaa kuunnella viestin saanutta henkilöä. Poliisien tulisi kunnioittaa surua, oli vainaja kuka tahansa, ja käyttää vainajasta puhuttaessa tämän nimeä. (Surevan kohtaaminen, i.a.-a.) Kun kuolinviestiä viedään, kenelläkään ei ole kiire. Omalla olemuksella ja sanoilla poliisi voi viestittää kiireetöntä läsnäoloa. Omaiselle voi esimerkiksi kertoa, että ”tässä me ollaan, sinulle on tapahtunut kauheita asioita, meillä ei ole tästä mikään kiire pois”. Tällä tavoin läheisensä menettäneelle voisi syntyä tunne siitä, että poliisi on turvana tällaisella vaikealla hetkellä. (Haastattelu, psykologi, 01.02.2021.) Omaiselle poliisin kohtaaminen tällaisen tehtävän yhteydessä voi olla ainutkertainen asia ja siksi tilannetta pitää osata lukea ja toimia kiireettömästi sekä ollen läsnä. Kuolinviestiä vievän partion olisi suotavaa pistää henkilö-

kohtaiset ja työpuhelimet äänettömälle tai sulkea ne ennen kuin omainen kohdataan, ettei puhelimen soiminen keskeytä tilannetta. Korvanapin suhteen voi toimia miten parhaakseen näkee. Mutta hyvä tapa olisi, että kuolinviestin kertova poliisi ottaisi napin pois korvastaan ja toinen partion jäsen jättäisi korvanapin korvaansa, jotta partiolla säilyisi tilannekuva. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

Kuolinviesti tehtävältä ei ole koskaan kiire pois. Partio saattaa viettää siellä pitkänkin tovin, joten keskustelunaiheet voivat ajautua muuhunkin kuin itse vainajaan ja tämän kuolemaan. Tällöin olisi hyvä antaa vainajan omaisen ohjata tätä keskustelua niin kepeäksi kuin hän vain haluaa. Omaiselle kevyemmistä aiheista puhuminen voi myös olla jo jonkin asteista asioiden käsittelyä. Tosin itse kannattaa miettiä tarkkaan mistä omaisen kanssa puhuu, ettei aloita itse puhumaan liian hilpeitä, sillä se on kuitenkin mielletävä, että kyseessä on kuolinviestin viemistehtävä. (Haastattelu, poliisi Pohjanmaa, 26.02.2021.)

Omaiselle kuolinviestin saaminen on hyvin vaikea paikka. Poliisi voi omin sanoin ja elein osoittaa myötätuntoa vainajan omaiselle. Poliisi voi sanoa, jos se vain on henkilökohtaisesti poliisin mielestä sopivaa, esimerkiksi ”otan osaa” tai tehdä jonkinlaisen lohduttavan eleen, esimerkiksi olkapäälle taputtamisen. Tilanne saattaa herättää tunteita myös poliisilla. Tämä on sallittua, mutta siitä olisi kuitenkin jollain lailla hyvä mainita vainajan omaiselle. Esimerkiksi sanoen, että ”tämä mitä on tapahtunut kuulostaa poliisinkin korvaan tosi surulliselta, jonka takia ihan itsekkin liikutun tässä”. Omaisen saattaa ymmärtää poliisin eleitä tai sanoja väärin ja tämän takia olisi hyvä toimia näin. (Haastattelu, psykologi, 01.02.2021; Kiiski 2009, 103.)

Yhtä ainoa selkeää ja oikeaa linjaa ei ole siinä, mikä poliisin myötätuntoa osoittavissa toimissa on oikein ja mikä väärin. Poliisin tehtävänä ei ole omaisen syleilyyn ja lohtuun ottaminen, vaan siihen on olemassa eri tahot. Poliisina ei siltikään kuolinviestiä viedessä ja omaisen reaktiota kohdatessa saa käyttäytyä kylmäsydämisesti vaan omaisen tulee kohdata empatiaa näyttäen ja asiallisesti käyttäytyen. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.) Positiivinen palaute läheisensä menettäneiltä on lähtökohtaisesti aina liittynyt kohtaamisen taitoihin. Poliisi on näissä tilanteissa ollut empaattinen ja se on välittynyt kuolinviestin vastaanottajalle. Moitteet ovat liittyneet taas siihen, että poliisi ei ole ollut empaattinen, vaan on ollut kylmäkiskoinen tai välittänyt kiireen tuntua. Tämä kuvastaa hyvin sitä mikä ihmisillä jää positiivisesti mieleen poliisin kohtaamisesta tällaisella tehtävällä; tunnelma ja tunne kohtaamisesta. (Haastattelu, psykologi 01.02.2021.)

Kuolinviestin saatua vainajan lähiomaisella saattaa herätä jotain kysyttävää vainajan kuolemaan liittyen ja poliisilla tulisi olla hyvä olla kyky vastata tarpeen mukaan heidän kysymyksiinsä. Juuri tämän takia poliisipartion täytyisi valmistautua erityisen huolellisesti. Jos tapauksessa ei epäillä rikosta, on se hyvä tuoda esille jo alkuun. Hyvä toimintatapa kysymyksiin liittyen on se, että ei mene

itse kertomaan kaikkea tietoa mahdollisimman yksityiskohtaisesti kuolinviestin vastaanottajalle, vaan pyrki siihen, että vastaisi ainoastaan siihen, mitä omainen itse haluaa tietää kuolemaan liittyen. Vainajan omaisilla on oikeus tietää, ja kysyttäessä on heille vastattava. Jos kyse on kuitenkin henkirikoksesta, niin tuollaisessa tapauksessa voi tulla tutkinnallisia syitä, miksi kaikkea ei voi kertoa. Tällöin tutkinnanjohtaja linjaa, milloin ylipäättään kuolinviesti viedään ja mitä omaiselle tuolloin saa kertoa. Se on kuitenkin muistettava, että on pyrittävä välttämään minkäänlaista spekulatioita ja tämän takia kysymyksiin on vastattava sen tiedon varassa mitä on. Viestiä vievän partion on hyvä pyrkiä siihen, että kaikki niin sanotut poikkeavat tilanteet olisi hyvä selittää heti auki vainajan omaiselle, ettei hänelle jäisi tulkinnan varaa. Jos ei itse pysty vastamaan sillä hetkellä lähiomaisen esittämään kysymykseen tai ei muista jotain asiaa, josta pitäisi omaiselle kertoa, on tällöin omaiselle kerrottava tästä muistamattomuudesta tai tietämättömyydestä, esimerkiksi sanoin: "en muista nyt, mutta voin tarkistaa" tai "nyt en tiedä, mutta palataan asiaan". On tärkeää, että omainen ei jää tilanteessa tietämättömäksi ja saa kaikkiin kysymyksiinsä vastaukset. Omaista on hyvä muistuttaa siitä, että tapausta tutkivaan poliisiin on mahdollisuus ottaa myöhemminkin yhteyttä myös siltä varalta, jos hänelle herää myöhemmin jotain kysyttävää, jota hän ei tajunnut kysyä, kun partio oli paikalla. Tämän takia omaiselle annetaankin aina Kameleon-lomake "Tietoja vainajan omaisille", jossa on tutkijan yhteystiedot. (Kiiski 2009, 102–103; Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021; Haastattelu, psykologi 01.02.2021; Vironen, 2015.)

"Kuolleella ei ole enää mitään hätää. Hätä on niillä, jotka jäävät jälkeen, suremaan ja kaipaamaan". (Rautaheimo 2019, 263.)

Kun kuolinviesti on saatu kerrottua omaiselle ja hänen tarkentaviin kysymyksiinsä on vastattu, voidaan sanoa, että poliisi on tehnyt tehtävänsä. Tästä huolimatta paikalta ei voi tämän jälkeen vain lähteä pois, vaan lähtökohtana on se, että ennen kuin poliisipartio poistuu paikalta, on erityisen tärkeää varmistua siitä, että tämä lähiomainen, joka on juuri saanut tiedon hänen läheisensä kuolemasta, ei jäisi yksin, vaan saisi jonkinlaista apua ja tukea. Koskaan ei voi varmistua siitä, miten henkilö reagoi, kun poliisi poistuu paikalta. Reaktiot voivat tulla hyvinkin pitkällä viiveellä ja sitä ei voi kukaan tietää, millaista myllerrystä omaisella on päässään. Auttavia tahoja ei kuitenkaan kannata tarjota heti kärkeen, vaan vasta silloin, kun omainen on saanut hetken sulatella asiaa. Kun omainen on esimerkiksi saanut tarkentavat kysymyksensä läheisensä kuolemasta kysytyä, olisi poliisin hyvä lähteä itse aktiivisesti suuntaamaan sitä, miten tässä tilanteessa ruvetaan toimimaan. Omaista ei kannata jättää yksin miettimään sitä, että tarvitseeko hän apua vai ei, sillä hän ei välttämättä osaa arvioida tilaansa tällaisen hädän hetkellä. Tuossa hetkessä poliisin ei kannata siis lähteä kysymään omaiselta suljettuja kysymyksiä, kuten esimerkiksi "tarvitsetko apua?" tai "tarvitsetko

tänne jonkun sinun kanssasi?”. Paikalle olisi hyvä saada soitettua esimerkiksi omaisen ystävä, läheinen tai tuttava, jolla voidaan juuri sillä hetkellä varmistua siitä, että omainen ei jää oman onnensa nojaan ajatuksiensa kanssa. Viestin saanutta ei kannata tällaisessa tilanteessa päästää autolla ajamaan, vaan omainen voidaan kyyditä hänen läheisensä luokse. Vaihtoehtoisesti voidaan myös jäädä odottamaan tämän tukihenkilön paikalle saapumista, jos se vain ajallisesti on mahdollista. Poliisi voi tämän lisäksi antaa omaiselle kriisityötä tekevän tahon yhteystiedot tai kysyä lupaa omaisen yhteystietojen luovuttamiseen heille myöhempää yhteydenottoa varten. Mahdollisuutena, on myös kutsua paikalle esimerkiksi laitoksen oma tai paikallisen seurakunnan pastori tai diakonia-työntekijä, tai vaihtoehtoisesti luovuttaa heille omaisen luvalla tämän yhteystiedot heidän yhteydenottoansa varten. Pitää muistaa, että pastori kannattaa ottaa hyvin matalalla kynnyksellä mukaan jo ennen kuin lähtee viemään kuolinviestiä, jolloin tukea olisi heti saatavilla. Tällaisissa tapauksissa, kun poliisi ottaa mukaansa seurakunnan työntekijän, itse viestin kertominen ja tilanteen johtaminen on edelleen poliisipartion harteilla. Vasta kun itse viesti on saatu kerrottua, seurakunnan työntekijä ottaa tilanteen haltuun. (Haastattelu, pappi 16.02.2021; Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021; Haastattelu, psykologi 01.02.2021; Surevan kohtaaminen, i.a.-a.)

Voi olla, että tämä omainen ei haluakaan tuolla hetkellä minkäänlaista apua. Monet voivat lamaantua tästä kuolinviestin saamisesta niin, että he eivät tajua tarvitsevansa apua ja tukea. Tässä tilanteessa olisi hyvä tarjota näiden auttavien tahojen yhteystietoja sekä pyytää lupaa, että nämä tahot saavat olla yhteydessä omaiseen. On myös hyvä kertoa, että omaiseen tullaan olemaan vielä poliisistakin yhteydessä, jolloin on mahdollisuus uudestaan kysyä sekä pyytää apua ja tukea. Kuolinviestin vieminen ei jää ainoaksi kontaktiksi poliisiin ja omaisen välille. (Kiiski 2009, 103; Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

Kuolinviestiä vievän partion tulisi kohteessa aina antaa omaiselle vähintään Kameleonista löytyvä lomake ”Tietoa vainajan omaisille” tutkijan yhteystietoineen. Tämän lomakkeen antaminen omaiselle on välttämätöntä, jotta voidaan varmistua siitä, että omainen muistaa edes jollain tasolla poliisin pois lähdettyäkin, että mistä on keskusteltu ja millä asialla poliisi on ollut paikalla. Omaisella on myös tämän jälkeen mahdollisuus ottaa itse yhteyttä tutkijaan, jos hänelle herää jotain kysymyksiä tapahtuneesta. Tämän lisäksi omaiselle olisi hyvä antaa lomake ”Ensiohjeita hautausta järjestäville”, josta omainen saa kattavat ja hyvät tiedot liittyen vainajan hautausjärjestelyihin. Kriisikeskuksen ja seurakunnan yhteystietoja olisi hyvä tarjota myöskin aina omaiselle. Omaisen ei siitä huolimatta ole kuitenkaan pakko ottaa näihin tahoihin yhteyttä, jos hän näkee, että hän tulee saamaan apua ja tukea omasta perhepiiristä. Näiden auttavien ja tukevien tahojen yhteystietoja olisi aina hyvä tarjota kuolinviestiä viedessä. Kuolinviestiä viedessä voi kohdata omaisia, joilla olisi suuri tarve avulle ja tuelle, ja ilman poliisin tarjoamia tukevia tahoja, he voivat jäädä ilman tarvitsemaansa apua ja tukea. Näiden edellä mainittujen asioiden lisäksi olisi hyvä antaa omaiselle, ta-

pauksesta riippuen, myös vertaistukiryhmien esitteitä ja kertoa niistä lyhyesti. Näistä esitteistä löytyy yleistä tietoa näistä ryhmistä sekä näiden vertaistukiryhmien yhteystiedot, joiden kautta voi soittaa tukea ja ilmoittautua vertaistukiryhmiin. Jos näitä esitteitä ei ole antaa, olisi hyvä antaa omaiselle lappu, jossa on vertaistukiryhmän internetsivujen osoite, josta omainen saa tietoa tästä ryhmästä, sekä päivystävä puhelinnumero, johon omainen voi olla yhteydessä. Näitä tukimahdollisuuksia pitää osata tarjota, että toiminta tällaisella tehtävällä näyttäisi ja olisi ammattimaista. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021; Kiiski 2009, 103.)

“Asia pitäisi hoitaa niin, että ihmiselle jäisi vaikutelma siitä, että hänelle on kerrottu kaikki eikä kenellekään ollut kiire. On hyvä, että hän itse rauhoittuu ja kokee tilanteen jopa niin, että nyt partio voi jo lähteä.” (Välimäki 2017, 191.)

Vuonna 2009 toimitettu kuolinviesti henkirikoksen uhrin äidille toimii hyvänä esimerkkinä siitä, kuinka ei tulisi toimia kuolinviestiä viedessä. Poliisipartio oli tuolloin informoinut menehtyneen pojan äitiä yhtä niukoin ilmaisuin, samaan tapaan kuin poliisin virallisessa tiedotteessa. Poliisipartion ollessa paikalla äitiä ei muun muassa kehoitettu menemään istumaan rauhoittuakseen, eikä varmistuttu siitä, että hän ei jää yksin. Partion mukana ei ollut pappia tai kriisityöntekijää. Kriisiavun tarpeesta ei ollut minkäänlaista puhetta ja jos siitä oli, niin se oli häneltä mennyt täysin ohi. Vainajan äidin mukaan olisi hyvä, jos viranomainen kysyisi aina lupaa omaisten yhteistietojen välittämiseen kriisityöntekijälle tai muulle auttavalle taholle. Silloin avun ja tuen järjestäminen omaisille varmentuisi, eikä vastuu yhteydenotosta jäisi avuttomassa ja sekavassa tilassa olevalle omaiselle. (Välimäki 2017, 64.) Tämän esimerkin kautta on hyvä siis miettiä sitä, kuinka ja millaisin tiedoin kuolinviestin viemiseen tulisi valmistautua sekä siitä, miten kohteessa tulisi omainen kohdata. Varmistuminen siitä, että omainen saa apua, eikä jää yksin, on yksi tärkeimmistä tehtävistä kuolinviestiä viedessä.

Kuolinviestiä viedessä täytyy muistaa mikä poliisin rooli tällaisella tehtävällä on. Poliisin tehtävänä on informoida omaiselle vainajan kuolemasta. Omaiselle on selitettävä myös suusanallisesti se prosessi, minkä parissa poliisi nyt on. Eli omaiselle on lyhyesti kerrottava mitä kuolemansyyn tutkiminta pitää sisällään. Tämä sisältö on myös Kameleon- lomakkeessa, joka omaiselle annetaan, mutta se pitää siitä huolimatta käydä omaisen kanssa läpi. Poliisin ei tarvitse antaa henkistä apua ja tukea, mutta poliisin täytyy varmistua, että omaisella on siihen mahdollisuus ja tarjota näitä. Omaisia pitää tapauksesta riippumatta aina kunnioittaa. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

”Rauhallisuus, kiireettömyys, ammattimaisuus, läsnäolo”. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021)

5.3 Huomioitavia asioita kuolinviestiä viedessä

Esimerkkitapaus, jossa piikkihuumeiden käyttäjäksi päätnyt narkomaani on vuosikymmenet uhkaillut ja pahoinpidellyt vanhempiaan sekä varastanut näiden omaisuutta. Vanhemmat ovat kaikin keinoin yrittäneet auttaa heidän lastansa, mutta turhaan. Vanhemmilla on vain jäljellä sen realiteetin hyväksyminen, että pahin mahdollinen tapahtuu ennemmin tai myöhemmin. Kun vanhemmat saavat tiedon lapsensa kuolemasta, heidän pitkäaikaiset pelkonsa, toivottomuuden tunteensa ja huolensa purkautuvat helpotuksena, jopa ilona. Suruviestiä tuova poliisi saa halaukset ja kiitokset: ”Tätä uutista olemme odottaneet!”. (Välimäki 2017, 188–189.)

Menehtynyt voi ääritapauksissa olla esimerkiksi vuosikymmenien ajan perhe- ja sukulaissuhteensa katkaissut henkilö tai toisaalta kiinteää kotielämää viettänyt pienen lapsen äiti. Ensimmäisessä tapauksessa poliisi kohtaa omaisen, joka on viimeksi tavannut nyt menehtyneen henkilön jouluna kolmekymmentä vuotta taaksepäin. Toisessa tapauksessa poliisia vastassa on perheenisä, jonka vaimo on lähtenyt töistä, mutta ei ole koskaan saapunut enää kotiin. Erilaiset tilanteet vaativat erilaista asennoitumista. (Välimäki 2017, 118.)

On hyvä tiedostaa se, että jossain tapauksissa kuolinviestiä viedessä kohteessa voi olla pieniä lapsia. Tällöin lapset olisi hyvä saada eri tilaan kuin henkilö, jolle kuolinviesti kerrotaan. Toinen partion jäsen voi olla esimerkiksi lasten kanssa, kun toinen kertoo viestin. Monesti pientä lasta ei itse se kuolinviesti järkytä, mutta vanhemman reaktio voi olla traumatisoiva. Vanhemman on hyvä itse miettiä partion poistuessa, miten tämän viestin kertoo lapsilleen. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.)

Kuolinviestin vieminen on aina uniikki ja yksilöllinen vuorovaikutustilanne. Ei ole yhtä kaavaa, jonka mukaan poliisi jokaisessa tapauksessa toimisi. Jokainen kuolinviesti kohtaaminen elää ja muokkautuu ihmisten kommunikoidessa keskenään. Kuolinviestiä vievää poliisia vastassa voi olla sokkiin menevä, itkuun romahtava tai ilosta kaulaan hyppäävä läheisensä menettänyt. Kaikenlaiset tunne-skaalat ja reaktiot ovat mahdollisia. (Välimäki 2017, 188.) Kuolinviesti voidaan viedä tarvittaessa myös puhelimitse, jos lähiomaista ei ole useammasta tavoitteluyrityksestä huolimatta tavoitettu. Tällöin tilanne ei eroa henkilökohtaisesta viestin viemisestä muuten kuin, että omaisen saa sen tiedon puhelimitse. (Haastattelu, poliisi Sisä-Suomi 30.01.2021.) Huolimatta siitä, että jokainen kuolinviesti on ainutlaatuinen yksilöllinen tilanne, on tärkeää aina valmistautua tälle tehtävälle samalla tavalla; hyvin tiedoin ja erityisellä huolellisuudella sekä arvokkuudella.

6 SURUTYÖ

Kuolinviestin saaminen synnyttää ihmisille hyvin vahvan tunnereaktion, surun. Surua on monenlaista ja kukin suree omalla tavallaan. Kuitenkin surun voi jakaa karkeasti neljään eri vaiheeseen, jotka esimerkiksi henkilö, joka on saanut kuolinviestin, käy läpi. Poliisina kuolinviestiä viedessä tähän tunteeseen ei voi olla törmäämättä. Tämän vuoksi on hyvä tietää ihmisen surutyön eri vaiheet. Pääsääntöisesti poliisi törmää työssään ainoastaan ensimmäiseen vaiheeseen niistä, mutta poliisina voit omalla toiminnalla vaikuttaa myös myöhempisiin surutyön vaiheisiin.

6.1 Ensimmäinen vaihe

Surutyön ensimmäinen vaihe on shokkivaihe, joka voi kestää muutamasta tunnista muutamaan päivään. Suru-uutisen kuulleelle henkilölle on normaalia, että shokkivaiheessa hänen mielensä suojautuu tältä asialta ja tätä kuultua asiaa ruvetaan kyseenalaistamaan. Henkilön käyttäytyminen voi shokkivaiheessa olla henkilöstä riippuen hyvinkin erilaista. Jotkut pystyvät olemaan täysin normaaleja, kun taas jotkut järkyttyvät hyvinkin pahasti ja menettävät täysin kontrollin itsestään. Joillekin ihmisille taas tulee tarve vetäytyä syrjään omiin oloihin. Shokkivaiheeseen on myös ominaista, että tiedon käsittely muuttuu siten, että henkilön muisti saattaa häiriintyä. Poliisina on hyvä tämän takia pyrkiä kertomaan vain välttämättömät tiedot ja antaa yhteystietoineen Kameleonista löytyvä lomake vainajan omaisille, josta poliisin toimesta paikalla käydyt tiedot löytyvät myös jälkikäteen. Tämän takia on myös hyvä tarjota sitä mahdollisuutta, että auttaville tahoille luovutetaan omaisen yhteystiedot, jotta he voivat olla tähän yhteydessä myöhemmin, sillä omainen ei välttämättä tajua itse ottaa yhteyttä juuri tämän shokkivaiheen takia. Poliisina on tärkeää pyrkiä, kuolinviestiä viedessä ja kokiessa omaisen shokkivaiheen, että on tilanteessa läsnä ja kuuntelee. Poliisin poistuesakin on erityisen tärkeää varmistaa, että paikalle jää joku henkilö, joka on yhtä lailla läsnä ja kuuntelee. (Nupponen, 2019.)

6.2 Toinen vaihe

Toinen surutyön vaihe on reaktiovaihe. Tämä vaihe kestää nolasta vuorokaudesta seitsemään vuorokauteen. Tällöin saatu tieto iskeytyy tietoisuuteen ja se aiheuttaa vahvoja reaktioita sekä voimakkaita tunteita. Tunteet voivat vaihdella laidasta laitaan. Henkilö saattaa ruveta hakemaan syyllistä ja jopa syyllistämään itseään läheisensä kuolemasta. Reaktiovaiheeseen voi kuulua myös psykosomaattisia oireita eli fyysisiä oireita, jotka yleensä johtuvat psyykkisestä kuormittumisesta. Henkilö voi kärsiä tällöin esimerkiksi päänsärystä tai pahoinvoinnista. Reaktiovaiheessa voi esiintyä myös unettomuutta. Tässä vaiheessa henkilölle on ominaista myös tarve vuorovaikuttamiselle. Henkilö haluaa jakaa tuntemuksiaan ja päästä puhumaan. Poliisina tämä vaihe on hyvä tiedostaa,

koska tämä kohta avaa juuri sitä tarvetta, miksi vainajan omaiselle tarjotaan aina apua, kun kuolinviesti on saatu annettua. Parhaiten reaktiovaiheen aiheuttamiin tiloihin ja tunteisiin voidaan reagoida varhaisella puuttumisella. Tarjotaan keskusteluapua, mahdollisuutta debriefingiin, eli johde- tusti käytäviin purkukeskusteluihin, sekä vertaistukea. Poliisina voi juuri täyttää kohdan varhainen puuttuminen tarjoamalla mahdollisuutta apuun ja näin ollen tukemalla henkilön surutyötä. (Nupponen, 2019; Mielenterveystalo, i.a.)

6.3 Kolmas vaihe

Kolmas vaihe on käsittelyvaihe, jolloin henkilö rupeaa käsittelemään asiaa sisäisesti. Tämä vaihe alkaa yleensä viikon päästä siitä, kun surutyö on alkanut. Tähän vaiheeseen voi kuulua sosiaalista eristäytymistä. Henkilö haluaa sulkeutua ja eristäytyä omaan rauhaansa käsittelemään suruaan. Tällöin henkilö saattaa tuntea yksinäisyyttä ja kokea väsymystä, henkisesti sekä fyysisesti. Siitä huolimatta henkilö rupeaa suuntaamaan katsettaan tulevaisuuteen. Päivät voivat olla tätä vaihetta elävälle hyviä taikka huonoja. Välillä voi olla siis päiviä, kun haluaa ottaa etäisyyttä kaikesta ja olla yksinään, mutta joinakin päivinä pystyy suuntaamaan ajatuksia myös muihin asioihin. Kuitenkin muistot kuolleesta läheisestä saattavat tulla nopeastikin pintaan, jolloin taas mieliala voi painua alas. Tässä vaiheessa hyvien ja huonojen päivien vaihteluihin voi kuulua myös ärtyneisyyttä ja henkilöillä voi esiintyä muisti- ja keskittymisvaikeuksia. Käsittelyvaiheessa paras apu on keskusteluapu sekä arjen asioissa auttaminen. Vertaistuki on erittäin hyvä työkalu tätä vaihetta elävälle henkilölle. Poliisilla on tärkeä rooli, kun kohdataan omainen kuolinviestiä viedessä. Poliisin on hyvä tämän vuoksi kertoa mahdollisimman laajasti erilaisista tuen mahdollisuuksista ja nostaa esille myös ver- taistuen. Sillä voi olla hyvinkin suuri apu omaisen surutyössä niin surun alkuvaiheissa, mutta myös myöhemmässä vaiheessa. (Nupponen, 2019.)

Kaikkien näiden vaiheiden jälkeen viimeinen surutyön vaihe on uudelleenorientoitumisen vaihe. Tällöin tapahtuma on käsitelty niin, että sitä kokemusta voidaan olla ajattelematta tai ajatella. Enää se ei tuota niin vahvoja tunnereaktioita mitä se tuotti aikaisemmin ja nämä ajatukset kokemasta su- rusta eivät palaisi mieleen. Menneisyyden tapahtuma on niin sanotusti hyväksytty ja katse on suun- nattu pysyvästi tulevaisuuteen. Tässä vaiheessa elämänilo palaa ja tämän myötä ajatukset alkavat olemaan pääasiassa myönteisiä. Surua aiheuttanut tapahtuma muuttuu uudelleenorientoitumisen jälkeen osaksi elämänhistoriaa ja se hyväksytään. Tämä voi olla vaikeaa, mutta jos vain on saanut oikeanlaista apua ja tukea, niin surustakin selviää. (Nupponen, 2019.)

7 TUKIMAHDOLLISUUDET (POLIISIN TARJOAMAT TUKIMAHDOLLISUUDET)

7.1 Vertaistukiryhmät

Vertaistukiryhmät eivät ole tarkoitettu akuuttiin kriisiin. Vertaistukiryhmät edesauttavat jo koetun kriisin läpi käymistä ja auttavat uuden elämän rakentamiseen henkisesti. Vertaistukiryhmässä ihmisiä yhdistävät samankaltaiset elämäkokemukset ja halu puhua niistä. Vertaistukiryhmissä neuvotaan ja opastetaan muita läheisensä menettäneitä, kuinka selvitä surusta ja miten omaa jaksamista voi tukea. Läheisensä menettänyt tuntee yhdenvertaisuutta ja kokee ettei ole asian kanssa yksin. (Surevan kohtaaminen, i.a.-b.)

Vaikka vertaistuki on monille korvaamaton apu, se ei siitä huolimatta sovi kaikille. Osa surevista kokee vertaistuella olevan myös kielteisiä seurauksia. Surevalle saattaa esimerkiksi syntyä ahdistava olo, kun hän kuulee muiden kokemista menetyksistä. (Surevan kohtaaminen, i.a.-b.) Poliisina et voi sitä kuitenkaan tietää, ja siksi tästä huolimatta vertaistuen mahdollisuutta olisi kuitenkin hyvä tarjota. Omainen voi tämän jälkeen itse päättää haluaako hän hakeutua vertaistukiryhmiin käsittelemään omaa suruaan ja menetystä.

Vertaistukea Suomessa järjestää muun muassa surujärjestöt. Surujärjestöllä tarkoitetaan erityisesti läheisen kuolemaan liittyvän surun ympärille keskittyviä vertaistukijärjestöjä. (Surevan kohtaaminen, i.a.-b.)

Nämä surujärjestöt, jotka tarjoavat vertaistukea, ovat:

- Huoma – Henkirikoksen uhrien läheiset ry
- KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry
- Suomen nuoret lesket ry
- Surunauha ry – Vertaistukea itsemurhan tehneiden läheisille.

Muita vertaistukea järjestäviä tahoja Suomessa ovat muun muassa:

- Suomen Mielenterveysseura
- Tukinet
- Suomen evankelisluterilainen kirkko

7.2 Kriisityöntekijät

Ammatilliset kriisityöntekijät ja koulutetut vapaaehtoiset tekevät auttamistyötä yhdessä kriisikeskuksissa. Kriisikeskuksia on ympäri Suomen. Kriisikeskukset tarjoavat keskusteluapua matalan kynnyksen periaatteella ja niissä voi asioida halutessaan nimettömänä. Kriisikeskukset tarjoavat tukea ja apua kriiseissä ja vaikeissa elämäntilanteissa. Kriisiauttaminen on apua keskustelemalla puhelimitse, kasvokkain ja ryhmissä. Auttamisen lähtökohtana kriisikeskuksissa on asiakkaan kokema tuen tarve. Lähetteitä tuen saamiseen ei tarvita. Apua saa ottamalla yhteyttä paikalliseen kriisikeskukseen. (Suomen mielenterveysseura 2017, 9,11.)

7.3 Seurakunta

Poliisi voi ottaa kuolinviestiä viedessä mukaansa poliisilaitoksen oman laitospastorin tai seurakunnan työntekijän. Monissa seurakunnissa on kuolinviestinpäivystys, jota kautta on mahdollisuus saada seurakunnan työntekijä mukaan viemään viestiä. Myös poliisilaitoksilla, resursseista riippuen, on myös omia työpaikkapappeja, jotka kannattaa pienellä kynnyksellä pyytää mukaan. Paikalla ollessa seurakunnan työntekijä juttelee omaisen kanssa tapahtuneesta ja tarjoaa tukea pääasiallisesti keskustelemalla sekä olemalla läsnä. (Haastattelu, pappi 16.02.2021.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on myös yksi vertaistukea järjestävistä tahoista Suomessa. Joillekin uskonto ja seurakunnan tarjoama tuki ovat erityisen tärkeitä surussa. Monissa seurakunnissa on sururyhmiä. Nämä sururyhmät ovat vertaistukiryhmiä, joihin osallistuminen ei edellytä kirkkoon kuulumista tai seurakunta-aktiivisuutta. (Surevan kohtaaminen, i.a-b.)

8 OPPAAN TOTEUTUS

Tämän opinnäytetyön produktina on valmistunut opas kuolinviestin viemisestä. Opas on erillisenä liitteenä PDF-muodossa. Opas on koottu A4-kokoiseksi kaksisivuiseksi tiiviiksi ja selkeäksi kokonaisuudeksi. Oppaan sisältö koostuu haastateltujen henkilöiden kertomasta sekä erilaisista kirjallisista lähteistä, kertoen vaihe vaiheelta kuinka kuolinviesti kuuluisi viedä ja mitä asioita siinä olisi hyvä ottaa huomioon. Opas on suunnattu toimimaan kattavana ohjenuorana poliiseille virkaiästä riippumatta. Opas voi toimia myös koulutusmateriaalina Poliisiammattikorkeakoululla.

8.1 Oppaan suunnittelu

Oppaan ulkoasua ja sisältöä lähdettiin suunnittelemaan, kun opasta varten tarvittava teoriaosuus oli saatu valmiiksi. Ajatuksena oli, että oppaan tulisi olla mahdollisimman selkeä. Oppaan tulisi olla enintään kolmen sivun pituinen, mutta tavoitteenamme oli saada se kahden sivun pituiseksi, jolloin

olisi mahdollista esimerkiksi tulostaa opas kaksipuoleisesti yhdelle A4-kokoiselle paperille. Tällöin opasta olisi helppoa säilyttää partioautoissa; keikkakasseissa tai partioauton säilytyslokeroissa sekä tutkijoiden työhuoneissa esimerkiksi mapeissa. Opas on myös kaksi sivuisena PDF-tiedostona, työpuhelimien tai tietokoneen näytöllä selaamalla, helppolukuinen. Tämä testattiin käytännössä puhelimella ja se todettiin olevan juuri näin. PDF-tiedostoa ei tarvinnut zoomailla ja oppaan sisältö oli helposti saatavilla, eikä tietoa tarvinnut etsiä selaamalla usean sivun välillä.

Koska oppaan pituudeksi tavoiteltiin kaksi sivua, piti olla tarkkana siinä, että sisältö ei jäisi liian suppeaksi. Tavoitteena oli saada oppaaseen tärkeimmät pointit teoriaosuuden sisällöstä ja tuoda ne silti mahdollisimman laajasti esille. Käytettävänä oli laajasti tietoa ja jo etukäteen oli tiedossa se, että paljon hyödyllistäkin tietoa jää oppaan ulkopuolelle.

8.2 Oppaan kokoaminen

Opas on koottu opinnäytetyön teoriaosuuden pohjalta. Oppaan alkuun on kerrottu millä perusteella poliisi vie kuolinviestin. Tämän pohjustuksen jälkeen opinnäytetyön teoriaosuudessa käydään läpi kuolinviestin valmistautumiseen liittyviä asioita. Oppaan ensimmäiseksi pääotsikoksi päädyttiin valitsemaan "Kuolinviestin viemiseen valmistautuminen". Kappale käsittelee ennen kuolinviestin viemistä tehtäviä ja muistettavia toimenpiteitä. Työturvallisuus nousi yhdeksi väliotsikoksi, sillä työturvallisuus on ehdottoman tärkeää, vaikka kyse onkin ainoastaan kuolinviestin viemisestä. Toiseksi väliotsikoksi valikoitui "Tieto ja materiaalit", sillä kuolinviestin viemistehtävälle mentäessä, on oltava kaikki tarvittava tieto, jotta kuolinviesti voitaisiin viedä omaiselle ammatillisesti. Materiaaleina täytyisi muistaa ottaa mukaan erinäisiä lomakkeita, joissa on ohjeistuksia vainajan omaiselle sekä tarvittaessa eri tukiryhmien esitteitä.

Toiseksi pääotsikoksi tuli "Kohteessa". Kappaleen alkuun on kerrottu toistamiseen työturvallisuudesta ja muistutettu niin sanotuista suorittaja ja varmistaja rooleista. Tämä kappale käsittelee omaisen kohtaamista, omaiselle kertomista, omaisen tukemista ja kuuntelemista, omaisen ohjeistamista ja huolehtimista sekä tietenkin lopuksi poliisipartion poislähtemistä paikalta.

Kappaleet on yritetty rakentaa oppaaseen loogisesti ja johdonmukaisesti, jotta ohjeita olisi mahdollisimman helppo seurata ja ymmärtää.

9 POHDINTA

9.1 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioidessa nousee ensimmäisenä mieleen lähteet, josta tieto on hankittu. Työtä varten on hankittu käytännönläheistä ja asiantuntevaa tietoa haastattelemalla kahta poliisia, jotka ovat työskennelleet 15 ja 16 vuotta poliisiorganisaatiossa. Molemmat heistä ovat työskennelleet kuolemansyöntutkinnan parissa ja vieneet lukuisia kuolinviestejä, joten heillä on varmasti laaja tarttumapinta tämän työn aiheeseen. Työhön on haettu laajaa näkökulmaa haastattelemalla myös pappia sekä psykologia. Heidän näkemyksensä, ihmisten kohtaamisesta sekä heidän reaktioistaan, ovat tärkeitä asioita viedessä kuolinviestejä. Opinnäytetyön teoriaosuudessa on myös käytetty kirjallisia lähteitä, joista pääasiallisena nousee Kimmo Kiiskin teos ”Poliisin rooli kuolemansyöntutkinnassa”. Tätä teosta pidetään yleisesti poliisiorganisaatiossa erityisen hyvänä liittyen poliisin tehtäviin tutkittaessa kuolemansyytä ja sitä käytetään muun muassa opetusmateriaalina Poliisiammattikorkeakoulussa. Teoksessa on oikein kattava tietopaketti myös kuolinviestin viemisestä.

Koottua produktia, joka on laadittu teoriaosuuden pohjalta, voidaan pitää luotettavana, jossa on varmoista lähteistä hankittua paikkaansa pitävää tietoa. Poliiseilla tässä organisaatiossa voi kuitenkin olla monia erilaisia tapoja viedä kuolinviestejä ja tämän vuoksi voi olla, että jotkut eivät pidä laadittua opasta tarpeeksi luotettavana, jotta he käyttäisivät sitä kuolinviestiä viedessä. He saattavat pitää omaa kokemustaan luotettavampana ja laadukkaampana tietona kuin tämän työn produktina laadittua opasta. Tästä huolimatta voidaan ajatella sekä toivoa, että monelle poliisina työskentelevälle on tästä oppaasta enemmän hyötyä kuin harmia ja tätä opasta tullaan käyttämään viedessä kuolinviestiä omaisille.

9.2 Kuolinviestin oppaan jakelumuodot ja jakelun toteutus

Oppaan jakaminen ja sen tiedoksi saattaminen muille poliiseille on yksi tämän työn isoimmista haasteista, joka on nostettu esiin jo tämän työn toisessa luvussa. Tavoitteena on, että tämä opas tavoittaisi mahdollisimman monen poliisin valtakunnallisesti. Opasta olisi tarkoitus jakaa sähköisessä muodossa PDF-tiedostona, joka on kaikista helpoin ja nopein muoto sen levittämiseen. Opas on saatavilla internetistä Theseuksesta, josta sen voi ladata itselleen tai tulostaa. Opas voitaisiin tämän lisäksi ladata myös yleiseen jakoon poliisin intranettiin, josta se olisi vielä helpommin saatavissa poliisihenkilöstön käyttöön. Opasta voisi jakaa myös esimerkiksi poliisilaitoksien ja siellä tutuiksi tulleiden henkilöiden kautta, josta se voisi levitä eri kontaktien avulla myös muiden poliisilaitoksien alueilla työskenteleville poliiseille tai kuten aikaisemmin toisessa luvussa on pohdittu, opasta voisi jakaa eri laitosten esimiehille, jotka jakaisivat sitä edelleen alaistensa käyttöön. Opasta

voisi tarjota myöskin opetusmateriaaliksi Poliisiammattikorkeakoululle, jolloin tieto oppaasta olisi jo poliisiopiskelijoilla.

9.3 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön prosessi lähti heti käyntiin, kun aihe ”Opas kuolinviestin viemisestä” saatiin valittua ja lyötyä lukkoon. Tähän aiheeseen liittyen lähdettiin keräämään mahdollisimman paljon tietoa eri kirjallisista lähteistä. Opinnäytetyötä lähdettiin näiden aineistojen avulla saattamaan alkutekijöihinsä ja sen mahdollista sisältöä ruvettiin suunnittelemaan tarkemmin. Opinnäytetyöhön haluttiin saada mahdollisimman paljon arvokasta ja yksityiskohtaista tietoa kuolinviestin viemisestä, jotta produktina valmistuvasta oppaasta saataisi mahdollisimman kattava. Tietoa teoriaosuuteen hankittiin erilaisesta kirjallisuudesta ja muista lähteistä, kuten internetistä.

Lisäksi opinnäytetyöhön hankittiin haastattelujen kautta asiantuntijoiden osaamista ja arvokasta tietoa. Haastattelujen toteuttamista varten tarvittiin tutkimuslupa, joka haettiin hyvissä ajoin. Haastateltavien valinta oli helppoa, sillä osaamista löytyi moneltakin henkilöltä. Lopulta haastateltaviksi valittiin kaksi poliisia, pappi ja psykologi. Haastattelurungon suunnittelu ja laatiminen aloitettiin pian tutkimusluvan hakemisen jälkeen. Haastattelut menivät mallikkaasti ja haastatteluista saatiin erittäin arvokasta tietoa opinnäytetyötä varten. Haastattelujen jälkeen nauhoitetut haastattelut litteroitiin ja haastatteluista saatu tieto lisättiin opinnäytetyön teoriaosuuteen.

Teoriaosuuden valmistuessa aloitettiin oppaan suunnittelu ja oppaan kasaamisen saatiin alkutekijöihinsä. Toisessa seminaarissa saatiin hyviä vinkkejä opinnäytetyötä varten ja esille nousi myös joitakin korjattavia asioita. Nämä virheet korjattiin ja opinnäytetyön viimeistelyä jatkettiin ohjeistuksen mukaisesti. Opinnäytetyö valmistui ajallaan ja se saatiin lähetettyä arvioitavaksi aikataulussa.

01.04 - 01.06.2020	Aiheen valinta ja työn hahmottamista
15.07 - 10.08.2020	Aineiston keräämistä kirjallisuudesta sekä internetistä
05.10 - 15.10.2020	Opinnäytetyö suunnitelman tekoa
20.11.2020	Ensimmäinen opinnäytetyö seminaari
21.11. - 25.11.2020	Opinnäytetyön suunnitelmaan tarvittavat korjaukset
03.12. - 04.12.2020	Tutkimusluvan teko ja hakeminen
15.12. - 16.12.2020	Haastateltavien valinta
26.12. - 30.12.2020	Haastatteluiden suunnittelua ja haastattelurungon tekeminen
30.01. - 07.03.2021	Haastattelut ja niiden litteroiminen
16.03. - 05.04.2021	Oppaan suunnittelu
12.4.2021	Toinen opinnäytetyö seminaari
13.04 - 20.04.2021	Opinnäytetyöhön tarvittavat lisäykset ja korjaukset
15.04 - 25.04.2021	Kuolinviestin oppaan teko
26.4.2021	Melkein valmis opinnäytetyö ohjaajalle arviointiin
7.5.2021	Kolmas opinnäytetyö seminaari
08.05. - 10.05.2021	Opinnäytetyöhön tarvittavat korjaukset
10.05. - 17.05.2021	Opinnäytetyön viimeistely ja lähettäminen arvioitavaksi

Opinnäytetyöprosessin eteneminen. (taulukko. Mikke Järvinen)

9.4 Opinnäytetyön itsearviointi

Tämä opinnäytetyö oli meille molemmille ensimmäinen opinnäytetyömme. Tämä näkyi kokemattomuudessa läpi opinnäytetyön ja aloittamisen vaikeus paistoi meistä läpi. Kun yritimme aloittaa tekemään jotain, emme oikein tiedäneet miten ja mistä oikein lähteä aloittamaan. Kummallakaan meistä ei ollut selkeitä kokonaiskuvaa, kuinka lähteä työtä tekemään. Tiesimme vain sen, että tästä opinnäytetyöstä tulee työläs urakka meille molemmille.

Aloitimme työn tekemisen hyvissä ajoin ja tämä edesauttoi meitä suunnittelemaan ja tekemään opinnäytetyötä ilman suurempia ongelmia. Työtä oli paljon, mutta saimme työkuormaa purettua toisillemme tasapuolisesti. Molemmat saivat hyvin tehtyä opinnäytetyötä työharjoittelun ohella. Pidimme säännöllisen epäsäännöllisesti palavereita opinnäytetyöhömme liittyen. Palavereissa ja oimimme toisillemme väliaikatietoja siitä, mitä olemme saaneet tehtyä viikkojen aikana. Palavereissa kävimme myös läpi sitä, mitä täytyisi tehdä ensi palaveria varten valmiiksi. Nämä palaverit auttoivat ja selkeyttivät työskentelyä sekä aikatauluttivat tätä urakkaa.

Produktina valmistui opas kuolinviestin viemiseen. Meillä oli molemmilla koko teoriaosuuden aikana visio siitä, millaiseksi haluamme oppaan tehdä. Tiesimme oppaan laatimiseen liittyvät haasteet ja halusimme oppaasta mahdollisimman selkeän ja yksiselitteisen liittyen kuolinviestin viemiseen. Mielestämme opas oli onnistunut ja saimme tiivistettyä oppaan sopivan kokoiseksi. Oppaan ulkoasusta tuli mielestämme selkeä ja helppolukuinen.

Kaiken kaikkiaan saimme opinnäytetyön ja produktin valmiiksi ajallaan. Olemme erittäin tyytyväisiä meidän työpanokseemme ja siihen, että urakka tämän opinnäytetyön osalta on ohi. Opinnäytetyö antoi paljon meille arvokasta kokemusta. Kehityimme molemmat tiedonhankinnassa ja kirjoittamisessa opinnäytetyön aikana. Saimme samalla aiheeseemme liittyen paljon oppia tulevaisuutta varten. Aihe oli meille mieleinen ja olemme tyytyväisiä opinnäytetyöhömmä ja sen produktiin.

LÄHTEET

Airaksinen, Tiina 29.1.2009. *Toiminnallisen opinnäytetyön kirjoittaminen: Toiminnallinen opinnäytetyö tekstinä* [Powerpoint-diat]. SlideShare. Saatavilla 13.02.2021 <https://www.slideshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnytety-tekstin>.

Haastattelu. Pappi. Haastateltu 16.02.2021.

Haastattelu. Poliisi Pohjanmaa. Haastateltu 26.02.2021.

Haastattelu. Psykologi. Haastateltu 01.02.2021.

Haastattelu. Poliisi Sisä-Suomi. Haastateltu 30.01.2021.

Haikansalo, Anu & Korander, Timo 2021. Poliisi (AMK) -opinnäytetyön ohje. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Hakala, Juha 2004. *Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille*. Helsinki: Gaudeamus

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. *Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Kananen, Jorma 2015. *Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun*. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes.

Kiiski, Kimmo 2009. *Poliisin rooli kuolemansyyn tutkinnassa*. Tampere: Juvenes Print.

Korander, Timo 2015: "Ideoita innovoinnin ja kehittämisen menetelmistä Polamk:n ja poliisitoimen opiskelijoille, opettajille, kehittäjille, esimiehille ja johtajille". Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Mielenterveystalo. (i.a.). *Selittämättömät fyysiset vaivat*. Saatavilla 27.01.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/tietoa_oireista/Pages/selittamattomat_fyysiset_vaivat.aspx

Nelonen Media. (14.01.2020). *Poliisin raskain työtehtävä koettelee joka kerta: "En voi kieltää, etteikö olisi silmät kostuneet ja noussut pala kurkkuun"*. [Video]. Saatavilla 02.02.2021 <https://www.nelonen.fi/ohjelmat/poliisit/2145872-poliisin-raskain-tyotehtava-koettelee-joka-kerta-en-voi-kieltaa-etteikoli-silmat-kostuneet-ja-noussut-pala-kurkkuun>

Nupponen, Oskari 2019. *Kriisien kohtaaminen* [Powerpoint-esitys].

Nupponen, Oskari 2019. *Poliisin kovin keikka* [Powerpoint-esitys].

Rautaheimo, Juha 2019. *Hermo*. Livonia Print, Latvia.

Suomen mielenterveysseura, 2017. Kriisiauttamisen linjaukset. Helsinki: Grano. Saatavilla 13.04.2021. https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/kriisiauttamisen_linjaukset.pdf

Surevan kohtaaminen. (i.a.-a.). *Kuolinviestin vieminen*. Saatavilla 13.04.2021. <https://www.surevan-kohtaaminen.fi/kuolinviestin-vieminen/>

Surevan kohtaaminen. (i.a.-b.). *Vertaistuki*. Saatavilla 13.04.2021. <https://www.surevankohtaaminen.fi/vertaistuki/>

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vironen, Petri. 13.05.2015. Kuolinviestin viejällä on entistä useammin kiire. *Yle*. Saatavilla 25.01.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-7990928>

Vuorinen, Tero 2013. Strategiakirja: 20 työkalua. Helsinki: Talentum.

Välimäki, Elina 2017. Ei unohdu koskaan: Henkirikoksen jäljet. Jyväskylä: Bookwell Oy, Juva.

LIITE 1

Haastattelurunko (Poliisit, psykologi)

1. Valmistautuminen kuolinviestin viemiseen

Miten valmistautua kuolinviestin viemiseen? Miten henkilökohtaisesti valmistaudut?

Olisiko kuolinviesti keikalle hyvä ottaa joku auttava taho mukaan? Ketä, miksi, koska?

2. Kuolinviestin toimittaminen

Mikä on poliisin rooli kuolinviestiä vietäessä?

Miten kuolinviesti kuuluisi viedä?

Miten työnjako partiolla kuuluisi tehdä?

Tärkeät pääkohdat kuolinviestin viemisessä?

On monia erilaisia kuolinviestejä, joissa täytyy ottaa erilaisia asioita huomioon (lapset, vanhukset, henkirikokset, itsemurhat). Mitä olisi hyvä ottaa huomioon? Miten nämä tilanteet eroavat yleisesti toisistaan? Miten toimia kyseisissä tilanteissa?

Omia kokemuksia? Omia onnistumisia? Omia virheitä?

Onko jonkun kollegan toiminnassa ollut hyvää tai vaihtoehtoisesti huonoa?

Mitä yleisiä virheitä kannattaa välttää?

Miten on parasta toimia kuolinviestiä vietäessä? Onko kättely, halaaminen, selkään taputtaminen tms. hyväksyttävää?

Saako poliisi näyttää tunteita?

Onko olemassa muita tapoja viedä kuolinviesti?

3. Tukimahdollisuuksien tarjoaminen

Millaisia reaktioita ihmisiltä on tullut heidän saatuaan kuolinviesti?

Mitä tukimahdollisuuksia poliisin on tarjottava?

4. Kuolinviestin viemisen jälkeen

Mitä tunteita kuolinviestin vieminen on sinussa herättänyt?

Miten olet käsitellyt tunteita?

Haastattelurunko (Pappi)

1. Valmistautuminen kuolinviestin viemiseen

Millaista poliisin ja seurakunnan yhteistyö on?

Milloin pappi kannattaa ottaa kuolinviestin viemistehtävälle?

Onko jotain tilannetta, jolloin papin mukaan ottamisella olisi erityinen tarve?

Onko jotain tilanteita, milloin pappia ei pitäisi ottaa mukaan?

Milloin pappi on mahdollista ottaa mukaan tehtävälle? Onko mahdollista ottaa pappia mukaan vaikkapa keskellä yötä tehtävälle?

2. Kuolinviestin toimittaminen

Miten tehtäväpaikalla jaetaan roolit ja mitä kukin tekee?

Miten kuolinviestin vieminen eroaa, kun pappia ei ole paikalla tai kun pappi on mukana?

Millaisia tunteita kuolinviestin vieminen herättää?

Miten näet, kuinka poliisi on suoriutunut kuolinviestin toimittamisesta?

Miten vainajan omaiset ovat reagoineet papin läsnäoloon?

3. Tukimahdollisuuksien tarjoaminen

Mitä tukimahdollisuuksia seurakunta tarjoaa?

4. Kuolinviestin viemisen jälkeen

Miten itse olet käsitellyt tunteita, joita kuolinviestin vieminen on herättänyt?

LIITE 2

Saatekirjelmä/suostumus tutkimukseen osallistumisesta haastateltaville

Tämä opinnäytetyön aihe on opas kuolinviestin viemiseen. Teitä haastatellaan, koska haluamme saada mahdollisimman paljon tietoa kuolinviestin viemisestä. Meidän tarkoituksenamme on tehdä mahdollisimman kattava ja käytännöllinen opas liittyen kuolinviestin viemiseen.

Meidän tarkoituksenamme on se, että jokainen poliisi voisi viedä viestin vainajan omaisille tekemättä mitään radikaaleja virheitä tämän oppaan avulla. Haastateltavien henkilöiden omat kokemukset ja ohjeet toimivat työssämme oppaan runkona.

Työssä ei tulla julkaisemaan haastateltavien nimiä ja haastateltavat pysyvät mahdollisimman anonyymeinä. Haastattelu toteutetaan teemahaastatteluna, johon on valmis haastattelurunko. Haastattelu on kuitenkin pääsääntöisesti vapaamuotoista keskustelua aiheeseen liittyen. Haastattelu nauhoitetaan ja nauhoitus poistetaan, kun se on saatu litteroitua. Haastattelutilanteessa paikalla on ainoastaan haastateltava ja haastattelija.

Suostun osallistumaan poliisiopiskelijoiden Richard Helasmäen ja Mikke Järvisen tekemään opinnäytetyöhön. Suostun siihen, että minua haastatellaan ja vastauksiani hyödynnetään opinnäytetyön raportissa, joka julkaistaan internetissä.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 7 §:n mukaisten kuolemien kuolemansyyn tutkinta kuuluu poliisille. Osana tätä poliisin suorittamaa kuolemansyyn tutkintaa, on kuolinviestin vieminen vainajan omaisille.

Kuolinviestin vieminen on yksi poliisin perustyötehtävistä → tarkoituksena kertoa tieto vainajan kuolemasta hänen lähiomaisilleen.

KUOLINVIESTIN VIEMISEEN VALMISTAUTUMINEN

VALMISTAUDU HUOLELLISESTI!

TYÖTURVALLISUUS:

- Varustaudu kuten muillekin tehtäville
  - o Henkilökohtainen suojaelvy
  - o Voimankäyttövälineet
- Hyvät pohjatiedot kohteesta
  - o Väestötietojärjestelmästä kohdeasunnon tiedot; millainen asunto, ketä kirjoilla
  - o Tarkista vainajan lähiomaisen sekä muiden asunnossa kirjoilla olevien taustat poliisin järjestelmistä ja rekistereistä

TIETO JA MATERIAALIT:

- Varmistuminen vainajan henkilöllisyydestä → hanki tieto lähiomaisista ja heidän taustoistaan
- Hanki kaikki saatavilla oleva tieto vainajan kuolemasta (koska, miten, mahdollisesti miksi?)
- Varustaudu lomakkein, esittein ja yhteystiedoin
  - o Ota mukaan **AINA** Kameleon-lomake "Tietoa vainajan omaisille" (Sisältää obduktion yhteystiedot, kuolemansyyn tutkintaa suorittavan tutkijan yhteystiedot sekä tietoa kuolemansyyn selvittämisestä sekä jatkotoimenpiteistä)
  - o Tapauksesta riippuen eri vertaistukiryhmien esitteitä ja yhteystietoja
    - Huoma ry – Henkirikoksen uhrien läheiset
    - KÄPY ry – Lapsikuolemaperheet
    - Nuoret lesket ry - Työikäisten leskien ja leskiperheiden vertaistuki
    - Surunauha ry – Itsemurhan tehneiden läheiset
  - o Paikallisen kriisikeskuksen/sosiaalitoimen kriisipäivystyksen yhteystiedot
  - o Mahdollisuuksien mukaan "Ensiohjeita hautausta järjestävälle"-lomake (Sisältää perustietoa hautajärjestelyistä)
- Pyydä laitospastoria mukaan viemään kuolinviestiä hyvin pienellä kynnyksellä!
  - o Ota mukaan vähintään pastorin yhteystiedot
  - o Pastorin mukaan kutsuminen korostuu etenkin silloin, kun kuolinviestiä viedään ikäihmiselle.

- Mieti ja harjoittele ääneen ennen kohteeseen menemistä:
  - o Mitä kerrot?
  - o Missä kerrot?
  - o Miten kerrot?
- Hyvä valmistautuminen myös henkisesti tukee viestin viemistä → tavoitteena, että ennen asuntoon menemistä on rauhallinen ja luottavainen olo itsestään

KOHITEESSA

MUISTA EDELLEEN TYÖTURVALLINEN SUORITTAMINEN!

- Roolien jako: **suorittaja, varmistaja**
- Älä luovu poliisiuudesta
  - o Älä riisu suojaaliiviä, voimankäyttövälineitä, älä riisu kenkiä → pysy varustautuneena
  - o Suorittaja ottaa Virve-radion korvanapin pois korvasta. Varmistaja voi pitää korvanapin korvassa, jotta tilannekuva saadaan säilytettyä ja yhteys muihin partioihin pidettyä auki.
  - o Varauduttava myös mahdolliseen vastarintaan (omaisen reaktio voi olla hyökkäävä poliisia kohtaan tai kohdehenkilö voi olla niin sanottu poliisin ”asiakas”)

OMAISEN KOHTAAMINEN:

- Tervehdi omaista neutraalisti ja esittele itsesi
- Varmistu ovella vielä kerran omaisen henkilöllisyydestä kysymällä hänen nimeään
- Pyydä päästä peremmälle asuntoon, ellei omainen pyydä ja istuutukaa alas.
- Varmistumiseksi omaisen henkilöllisyydestä, voi hänelle kertoa vainajan nimen ja syntymäajan

KERTOMINEN:

- Kerro omaiselle kuolinviesti rauhallisesti sekä selkeästi
- Kerro koska, miten ja mahdollisuuksien mukaan miksi on kuollut
- Käytä sanaa **kuollut** → älä käytä kiertoilmaisuja
- Huomioi asunnossa olevat pienet lapset → vanhempien reaktio voi olla shokeeraava, joten vie lapset eri tilaan ja anna vanhempien kertoa asiasta heille myöhemmin omin sanoin

TUKEMINEN JA KUUNTELEMINEN:

- Ota omaisen reaktio vastaan sellaisenaan
- Ole aidosti läsnä ja tue omaista
- Toimi kiireettömästi ja anna omaisen surra rauhassa

OHJEISTAMINEN JA HUOLEHTIMINEN:

- Vastaa omaisen esittämiin kysymyksiin tilanteen mukaan sen tiedon varassa mitä sinulla on
- Kerro missä vainajaa säilytetään ja kannattaako vainajaa käydä katsomassa
- Huolehdi ettei omainen jää yksin
  - o Paikalle voidaan soittaa joko ystävä, sukulainen tai vaihtoehtoisesti kriisityöntekijä taikka seurakunnan työntekijä
- Anna omaiselle ”Tietoa vainajan omaiselle” Kameleon-lomake.
- Anna omaiselle jutun tutkijan yhteystiedot sekä tarpeen mukaan kriisikeskuksen ja seurakunnan työntekijän/laitospastorin yhteystiedot
- Anna omaiselle ensiohjeita hautausta järjestävälle lomake sekä tarpeen mukaan vertaistukiryhmien esitteitä ja yhteystietoja

LÄHTEMINEN:

- Kun asiat on kerrottu ja on varmistuttu, että omainen ei jää yksin, on aika lähteä paikalta.
- Lähtiessä voi ottaa osaa suruun tai toivotella voimia.